

Bundel – Politieke Avond – Sessie 6 (Restaurant) van 7 november 2023

- 1 Opening
- 2 Energie Uitvoeringsprogramma 2023–2030
  - Voorstel en besluit – Energie Uitvoeringsprogramma 2023–2030
  - Bijlage 1 Energie Uitvoeringsprogramma 2023
  - Bijlage 2 FactsheetsEUP v1.0
  - Bijlage 3 Persbericht Nieuw Energie uitvoeringsprogramma
- 3 Sluiting

Zaaknummer : 824288

Raadsvergadering : **07-11-2023**

Onderwerp : **Energie Uitvoeringsprogramma 2023-2030**

Collegevergadering : 03-10-2023
 Portefeuillehouder : Wethouder G.J. Teselink
 Steller : Vuijk, Matthew, Team Ruimte en economie tel. : 0545250224

Te nemen besluit

1. Het Energie Uitvoeringsprogramma (EUP) vaststellen.

Waarom dit voorstel en wat is het effect

Het landelijk klimaatbeleid en ook het regionale akkoord van Groenlo 3.0 bevatten onze klimaat- en energiedoelstellingen. Met als eerstvolgende mijlpaal om in 2030 55% CO₂-uitstoot te reduceren. Berkelland sluit zich aan bij deze doelstelling. Onze bijdrage leveren wij door onze inwoners, bedrijven en organisaties te helpen stappen te zetten in de energietransitie. Wij stellen hen centraal in onze aanpak. Ons pakket van activiteiten om hen te helpen is ons Energie Uitvoeringsprogramma, afgekort EUP.

Ons EUP is een robuuste beleidslijn die in het verleden al twee keer, in 2016 en 2019, door de raad is vastgesteld. EUP2 liep tot en met 2022. Dit raadsvoorstel zet het vertrouwde en succesvolle beleid voor langere tijd voort. Niet met grote inhoudelijke koerswijzigingen, wel met een aantal aanpassingen die onze strategie en uitvoering versterken.

Argumentatie

1.1 We gaan voor EUP uit van onze reeds vastgestelde doelstellingen

Vanaf het aannemen van motie *Regie in de energietransitie* (M-21-04) is de Berkellandse lijn om de landelijke klimaatopgave te volgen. Het landelijke uitgangspunt is om in 2050 klimaatneutraal te zijn. Het landelijke en regionale beleid werkt toe naar de eerstvolgende mijlpaal: 55% CO₂-reductie in 2030. Daarnaast hebben we in het Akkoord van Groenlo afgesproken in de Achterhoek samen te werken en elkaar aan de doelstellingen te houden. Via de RES Achterhoek is de opgave voor duurzame opwek vastgesteld, als integraal onderdeel van de landelijke en regionale doelstellingen.

Het EUP wijzigt geen van deze doelstellingen. Het biedt het pakket aan maatregelen wat ondersteunt bij het halen van deze doelstellingen. Hierbij stellen we de behoeften van onze inwoners, bedrijven en organisaties centraal.

1.2 EUP wordt een doorlopend programma

We stellen niet meer een programma voor een afgebakende periode vast. In plaats daarvan kiezen wij nu onze uitvoeringsstrategieën en speerpunten. Met als focus om de afgesproken 2030 tussendoelen te halen. De bestaande maatregelen zijn ons vertrekpunt. Maar de maatregelen zijn daarmee niet in beton gegoten. Een maatregel evalueren we en sturen we bij op natuurlijke momenten (bijvoorbeeld bij het bereiken van een subsidieplafond, of bij een externe aanleiding). Verantwoording op de uitvoering loopt via de reguliere momenten in de P&C-cyclus.

In te vullen door Griffie:

Commissievergadering
 Afhandelingsvoorstel voor raad:
 hamerstuk
 besprekstuk
 anders, nl

Raadsvergadering
 zonder hoofdelijke stemming
 met algemene stemmen
 stemmen voor, stemmen tegen
 aangenomen
 verworpen

1.3 Het aflopen van EUP2 is een natuurlijk moment om te evalueren

We zetten dus de EUP2 lijnen voort, maar wel bijgesteld op basis van geleerde lessen en nieuwe inzichten. Over de maatregelen hebben we factsheets opgesteld over het verloop tijdens EUP2, 2019-2022. En hoe de maatregel in EUP een vervolg heeft (of waarom niet).

Kanttekeningen en risico's

Beleid van het Rijk en Provincie kan wijzigen

Bijvoorbeeld in de hoogte van hun bijdrage aan het Energieloket, besparingssubsidies of ten aanzien van windenergie. Wij moeten ruimte hebben om daarop te anticiperen en bij te sturen. Terwijl we tegelijkertijd consequent en voorspelbaar willen blijven richting inwoners en organisaties. Met de nieuwgekozen inrichting voor EUP zijn we beter in staat hiermee om te gaan.

De grote opgave betekent een forse personele inzet

In de huidige arbeidsmarkt is het van belang om een goede werk- en opdrachtgever te zijn. Tot nu toe lukt het ons nog om de benodigde capaciteit aan te trekken. Ook omdat we via de regionale samenwerking schaalvoordeel en onderlinge uitwisseling van expertise organiseren. Voor uitvoerders zoals SIKA, het Energieloket en aannemers is het van belang dat we een consequente lijn handhaven in ons beleid. Zo ondersteunen wij het langjarig strategisch plannen van personeel; bij onszelf, in de regio, en bij onze uitvoerders.

Er zijn ook andere broeikasgassen dan CO2

EUP richt zich op de energie-gerelateerde (energetische) CO2, niet op de niet-energetische CO2 uitstoot, bijvoorbeeld methaan uit mest. Het kan zijn dat we onze doelstellingen op energetisch CO2 richting 2030/2050 niet halen. In 2027 stellen we een evaluatiemoment voor. In het EUP geven wij aan dat een deel van de CO2 uitstoot niet energie-gerelateerd is en vooral afkomstig is uit de landbouw. Wij verwachten dat in 2027 verschillende ontwikkelingen in de landbouwsector een stuk duidelijker zijn. En dat ook duidelijker is waar wij als gemeente beleids- en uitvoeringsruimte hebben. Ruimte die er op dit moment nagenoeg niet is.

Technische ontwikkelingen en nieuwe initiatieven

De ontwikkelingen gaan snel. Nieuwe technologieën komen beschikbaar en initiatieven dienen zich aan. Het EUP is hierop nu beter ingericht en heeft ook een passende vertaling gekregen in de programmabegroting. Zo kunnen we inspelen op kansen en ontwikkelingen en deze een plaats geven in de bestendige uitvoeringslijnen.

Financiën

Via de begroting voor 2024 is het EUP-budget vastgesteld in het begrotingsprogramma Nieuwe Energie. Daarin zijn ook de hoofdlijnen (speerpunten) al vastgesteld. Met het voorliggend raadsbesluit geven we invulling aan de uitvoering van de begroting. Het is dus niet nodig om een aanvullend besluit over financiën voor EUP te nemen.

Het is wel goed voorstelbaar dat gedurende de uitvoering van EUP er begrotingswijzigingen doorgevoerd moeten worden. Bijvoorbeeld als er nieuw Rijksgeld komt dat opgenomen moet worden in het programma. Of als een uitkomst vanuit de ontwikkelagenda een nieuwe regeling, focus, doelgroep of speerpunt nodig is. Hiervoor hanteren we de gebruikelijke stappen in onze P&C-cyclus en de financiële verordening.

VN verdrag rechten van mensen met een beperking

Niet van toepassing.

Communicatie

Onze samenwerkingspartners (zoals de andere gemeenten, het Energieloket) stellen wij op de hoogte van de vaststelling van het Energie Uitvoeringsprogramma tijdens onze reguliere momenten voor afstemming.

Initiatief, participatie en rol gemeente

De gemeente vervult in de energietransitie een informerende, faciliterende en stimulerende rol. De opgave richting 2050 is vooral een gezamenlijke opgave. Initiatieven van inwoners, ondernemers en maatschappelijke instellingen zijn onmisbaar. Met dit EUP bieden we onze

inwoners ondersteuning om zelf initiatieven op het gebied van het besparen en opwekken van energie tot stand te brengen. Als het nodig is om zelf als gemeente een ontwikkeling op gang te helpen, organiseren we dat via de ontwikkelagenda.

Op verschillende momenten hebben wij u geïnformeerd over de ontwikkelingen rond EUP en de vertaling richting de begroting 2024. In de raadsbrief van 23 februari 2023 hebben we u geïnformeerd over onze nieuwe richting voor EUP. Op 18 april 2023 is de brief besproken in een beeldvormende avond. In de Klankbordgroep Duurzaamheid is meerdere keren over het nieuwe EUP gesproken. De gewijzigde opzet van het programma in de begroting is toegelicht in de auditcommissie van 22 juni 2023. Al deze uitwisselingen hebben bijgedragen aan het voorliggende voorstel.

EUP is het programma voor onze inwoners en organisaties. Bij de evaluatie van onze maatregelen hebben wij onze factsheets geklankbord bij externe experts en betrokken uitvoerders.

Planning en evaluatie

EUP1 2015-2018 en EUP2 2019-2022 hadden een vaste doorlooptijd gekoppeld aan de beschikbaar gestelde financiële middelen. De financiering van het nieuwe EUP heeft meerdere (externe) financieringsbronnen met verschillende doorlooptijden. Daarom is gekozen voor een doorlopend programma als vast onderdeel van onze programmabegroting. Verantwoording vindt plaats via de reguliere planning en control cyclus. Hierbij betrekken we de Klankbordgroep Duurzaamheid van de gemeenteraad. En gebruiken we de basis die we nu in de factsheets opbouwen.

Met het EUP werken we toe naar het eerstvolgende referentiepunt; 55% CO2-reductie 2030. Met een koers naar een klimaatneutraal Nederland, waarbij de Achterhoek uiterlijk 2050 energieneutraal wil zijn. In 2027 houden we het EUP als instrument tegen het licht te zien of bijsturing nodig is.

Alternatieven

1. Het op voorhand toewijzen van een (vast) deel van het totale budget aan ieder speerpunt; Wij adviseren dit niet. Daar waar dat kan zijn de speerpunten voorzien van een budget. Maar niet alles is al geheel duidelijk, heeft eerst uitwerking via een pilot of is bedoeld om in te spelen op actuele ontwikkelingen. Door het inrichten van een speerpunt 'innovatie en ontwikkelagenda' geven wij, binnen de financiële verordening, transparant en navolgbaar invulling aan de benodigde flexibiliteit.
2. Niet werken met een uitvoeringsprogramma; Wij adviseren wel te werken met een uitvoeringsprogramma. Dit maakt het mogelijk vanuit een kader en doelstelling te reageren op ontwikkelingen. Zonder dat hier steeds losse besluitvorming voor nodig is en steeds afzonderlijke middelen aan toegekend moeten worden.
3. Aanpassen afbakening EUP: Dit EUP gaat over de Energie-gerelateerde CO2-uitstoot. In 2027 stellen we een evaluatiemoment voor. In het EUP geven wij aan dat een deel van de CO2 uitstoot niet energie-gerelateerd is en vooral afkomstig is uit de landbouw. Wij verwachten dat in 2027 verschillende ontwikkelingen in de landbouwsector een stuk duidelijker zijn. En dat ook duidelijker is waar wij als gemeente beleids- en uitvoeringsruimte hebben. Ruimte die er op dit moment nagenoeg niet is.

Burgemeester en wethouders van Berkelland,
de secretaris,   de burgemeester,

G. Koudijs.   drs. J.H.A. van Oostrum.

Raadsvergadering : 07-11-2023

De raad van de gemeente Berkelland;

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 03-10-2023;

b e s l u i t :

het Energie uitvoeringsprogramma vast te stellen

Aldus vastgesteld in de raadsvergadering van 07-11-2023

de griffier,

de voorzitter,

Toelichting raadsvoorstel

Onderwerp : Energie Uitvoeringsprogramma 2023-2030

Bijlagen bij dit raadsvoorstel

- Het Energie Uitvoeringsprogramma
- Bundel met factsheets

Verdere toelichting

Wat is de relatie met het regionale akkoord van Groenlo 3.0?

Het akkoord van Groenlo is dit voorjaar door alle raden van de Achterhoek omarmt als het regionale kader voor de energietransitie. Dit maakt het één van de beleidsuitgangspunten van ons EUP. Het akkoord van Groenlo werken we uit in een regionale uitvoeringsagenda. Die bevat de afspraken over de activiteiten die wij regionaal oppakken voor de energietransitie.

We organiseren veel uitwisseling tussen het EUP en de regionale uitvoeringsagenda. We werken samen waar dat meerwaarde heeft. Iedere gemeente houdt zelf regie over de eigen uitvoering. Een aantal voorbeelden van uitwisseling zijn:

- Pilots die één gemeente uitvoert, schalen we op naar een regionale schaal. Een voorbeeld is de DOE-scan-aanpak (EUP2). De pilot in Ruurlo (EUP1) is inmiddels doorgegroeid tot het Duurzaam Ondernemerscentrum Achterhoek.
- Voor het Energieloket Achterhoek hebben wij een regionale ambtelijke werkgroep, met verschillende expertise uit verschillende gemeenten, om de gezamenlijke lijn voor opdrachtgeverschap te borgen. De EUP-middelen voor het Energieloket zetten we in via die lijn.
- Op het onderwerp Warmte wisselen we kennis en ervaringen uit over wijkaanpakken en warmtebronnen. Zo leren we van elkaar voor de aardgas-uitfasering en de transitievisies warmte.
- Wij denken dat onze visie op de EUP-uitvoering (ontwikkelagenda, kernzinnen, speerpunten) ook meerwaarde kan hebben voor de regionale uitvoeringsagenda. Daarom zijn wij actief in de werkgroep die deze nu opstelt.

Wat is de relatie met de RES Achterhoek?

De RES Achterhoek bevat alleen de ambitie voor grootschalige opwek met zonne- en windenergie. De RES zelf heeft geen uitvoeringscapaciteit om de ambitie naar realisatie te krijgen. De RES gaat ook niet over energiebesparing. EUP geeft hier wel de invulling voor. EUP en RES vullen elkaar dus aan.

Wat is de relatie met RODE?

RODE is ons toetsingskader voor grootschalige energieopwek. RODE beschrijft hiervoor onze ruimtelijke, maatschappelijke en participatie voorwaarden. RODE is dus kaderstellend voor de uitvoering. De uitvoering organiseren we in ons EUP.

Inzet warmtescans (toezegging 8 december 2021), inzet energiescan AGEM (toezegging 7 maart 2023)

Onze ervaring met het (laten) uitvoeren van warmtescans is dat juist het in een bredere campagne gezamenlijk uitvoeren van een scan op straat of buurt niveau het meeste effect oplevert. Inwoners kijken bij elkaar mee, zien de verschillen onderling en stimuleren elkaar tot het nemen van maatregelen. Daarvoor stelt het Energieloket bijvoorbeeld een warmtecamera beschikbaar als een buurt of straat een eigen scan wil doen.

Bij individuele advisering over duurzaamheidsmaatregel/isolatie is het uitvoeren van een warmtescan niet nodig. Soms kan het wel helpend zijn een inwoner te overtuigen maatregelen te nemen, maar daarvoor zijn ook goede voorbeelden op het internet beschikbaar.

In het verlengde van de warmtescan ligt de energiescan. Via het Energieloket kan een individuele huiseigenaar een afspraak maken voor een bezoek door een energiecoach. Deze loopt met de bewoner het pand door en maakt een rapport op. Door samen de 'lekken' en kansen te bespreken en waar nodig ook advies te geven over de uitvoering en bijbehorende subsidiemogelijkheden en kosten, zien wij een veel hoger resultaat. Er wordt veel met het advies gedaan. Eenzelfde lijn geldt voor de energie labels. Een energielabel zelf zegt eigenlijk nog

niets. Het gaat om het realiseren van maatregelen. Hierbij is de inzet van het Energieloket gebleken effectief en hiermee gaan we dus door.

Dus, onze insteek voor de producten warmtescan en energiescan (en bijvoorbeeld ook energielabelling) is dus dat deze op verzoek van een inwoner, straat of gebied bij het Energieloket beschikbaar is. Animo hiervoor wakkeren we aan via bewustwordingscampagnes. De ervaring leert dat dit de meest doelmatige combinatie is. Het Energieloket maakt nu een aanpak om dit planmatig door de Achterhoek te laten lopen via een 'Isolatie trein'. Het Energieloket en haar producten vallen binnen het speerpunt Wonen.

Afbakening EUP en programma Nieuwe energie

In hoofdstuk 3 van het EUP beschrijven wij de doelen waaraan wij werken en het landelijk- en regionaal beleid en onze eigen Omgevingsvisie. De verschillende financieringsstromen zijn hier ook op ingericht. Het EUP richt zich op de energetische CO₂ uitstoot veroorzaakt door elektriciteits- en aardgasverbruik. En dan op die onderdelen waar wij als gemeente invloed op hebben. Dit betreft vooral de gebouwde omgeving.

Het programma Nieuwe energie en het EUP richten zich niet op de niet-energetische CO₂ uitstoot, bijvoorbeeld uit mest. Of onderwerpen als transport, circulaire (kringloop) economie en grondstoffen, en klimaatadaptatie. De verduurzaming van onze eigen organisatie valt ook niet binnen EUP, maar is opgenomen als aparte speerpunt 'de gemeente als voorbeeld' binnen het programma Nieuwe energie.

Energie Uitvoerings Programma

gemeente Berkelland

Samen maken we het mogelijk

Samenvatting

Berkelland levert haar bijdrage aan het landelijke klimaatakkoord en het Achterhoekse Akkoord van Groenlo. Onze Berkellandse doelstelling voor EUP is:

55% CO₂-reductie in 2030, als opmaat naar klimaatneutraal uiterlijk in 2050

In het EUP volgen we de landelijke focus op de CO₂-reductie veroorzaakt door elektriciteits- en aardgasverbruik (de energetische CO₂). We focussen ons dus op energiebesparing, duurzame opwek en de benodigde energie-infrastructuur. Het ondersteunen van inwoners en organisaties stellen we hierin centraal.

Wethouder Gerjan Teselink: “De energietransitie is van ons allemaal. Iedere stap die een inwoner, vereniging of bedrijf zet, helpt om de klimaatopgave te halen. We zetten ons in om de inwoners en organisaties voorop te stellen. Om het hen zo eenvoudig mogelijk te maken om gebruik te maken van de diverse regelingen.”

Wij zijn realistisch in onze ambitie voor CO₂-reductie. De opgave is groot en vraagt een ambitieuze en grootschalige uitvoering. En tegelijkertijd ook een ambitie om te innoveren. Sommige stappen vragen nog een stuk ontwikkeling, omdat we nu nog niet goed weten hoe we het beoogde resultaat kunnen realiseren. Met andere woorden, we hebben een uitvoering nodig die tegelijkertijd 1) bestendig is, en ook flexibel genoeg om 2) snel bij te sturen en 3) nieuwe dingen aan toe te kunnen voegen.

Hierom kiezen wij ervoor het Energie Uitvoeringsprogramma op te zetten in twee sporen: de bestendige lijn die voorspelbaar is en zekerheid geeft naar onze inwoners, en de ontwikkelagenda.

De bestendige lijn bestaat uit regelingen die bewezen zijn en resultaten bieden. Beleid binnen de bestendige lijn is langjarig, voorspelbaar, effectief en efficiënt, uitvoerbaar en handhaafbaar.

De ontwikkelagenda omvat de dossiers waarin wij actief leren en proberen. Om te kunnen handelen in snel veranderende omstandigheden is onze uitvoering gebaat bij kaders die richting en strategie geven. Wat wij belangrijk en waardevol vinden spreken we uit in onze kernzinnen.

We hanteren de bestaande speerpunten die we in EUP2 hadden vastgesteld. We sluiten hiermee aan bij wat er landelijk van ons gevraagd wordt. De speerpunten zijn niet in beton gegoten. Via de ontwikkelagenda kunnen nieuwe speerpunten komen. Of binnen bestaande speerpunten kunnen nieuwe activiteiten ontwikkeld worden. Het is wel zo dat wij met onze speerpunten aangeven wat al de gangbare lijn is, en waarop wij via de reguliere P&C-cyclus ons verantwoordelijk maken. De voortgang van concrete activiteiten rapporteren we via factsheets, zoals die in de bijlage van EUP te vinden zijn.

De speerpunten zijn:

- Ontwikkelagenda
- Wonen
- Bedrijven
- Maatschappelijke organisaties en verenigingen
- Grootschalige opwek en energie infrastructuur
- Samenwerking Achterhoek

Elk speerpunt beschrijft hoe we in lijn met onze kernzinnen werken aan de betreffende opgave. Elk speerpunt bevat meerdere activiteiten. Het overzicht van activiteiten staat in onze instrumentenmatrix (zie H4). In een factsheet beschrijven wij de concrete activiteit, wat de behaalde (tussen)resultaten zijn en wat wij er van geleerd hebben voor het vervolg.

Inhoudsopgave

Samenvatting	2	5. Bijlage: overzicht factsheets.....	24
Inhoudsopgave	3	6. Bijlage: Scenario, Praatplaat Feiten en Cijfers DET.....	25
1. Nieuwe Energie, een dynamisch programma	4	7. Bijlage: De 28 nieuwe en verbrede taken voor gemeenten uit het advies van ROB.....	32
2. De doelen waar wij aan werken	5	8. Bijlage: Instrumentenmatrix.....	33
2.1. Realisme in ambitie	5		
2.2. Landelijk beleid	6		
2.3. Regionaal beleid	7		
2.4. EUP heeft een basis in de gemeentelijke omgevingsvisie	8		
2.5. Afbakening.....	8		
3. Visie op de uitvoering	9		
3.1. Koershouden, leren, ontwikkelen.....	9		
3.2. Lessen uit onze huidige uitvoering	10		
3.3. Kernzinnen voor uitvoering en ontwikkeling	11		
3.4. Koers houden met speerpunten	13		
3.5. Capaciteit.....	14		
3.6. Planning en evaluatie	15		
4. Het uitvoeringsprogramma	16		
4.1. Speerpunt Innovatie en Ontwikkelagenda	17		
4.2. Speerpunt Wonen.....	19		
4.3. Speerpunt Bedrijven	20		
4.4. Speerpunt Maatschappelijke organisaties en verenigingen	21		
4.5. Speerpunt Grootschalige Opwek & infrastructuur	22		
4.6. Speerpunt samenwerking Achterhoek.....	23		

1. Nieuwe Energie, een dynamisch programma

Nieuwe energie. Ons Berkellands coalitieakkoord 2022-2026 is duidelijk: we willen af van fossiele brandstoffen. Om klimaatverandering tegen te gaan. En vanwege maatschappelijke en geopolitieke effecten van olie- en gaswinning. De overstap naar nieuwe energie biedt onze inwoners, organisaties en bedrijven, en voor ons kansen om eigenaarschap te verkrijgen over de energietransitie. Eigenaarschap geeft de mogelijkheid zelf keuzes te maken over lokale lusten en zo laag mogelijke lasten. Als gemeente willen wij dit voor onze inwoners zo laagdrempelig mogelijk maken.

De energietransitie is een grote maatschappelijke verandering, een van de grootste verbouwingen die ons land ooit heeft gehad. Dat gaat met vallen en opstaan, met horten en stoten. Soms hebben we grote successen, soms doet het pijn. Wat hiervoor nodig is zijn wederzijds vertrouwen én zelfvertrouwen; durf om zelf een stap te zetten, en vertrouwen in de ander voor samenwerking.

Het energie uitvoeringsprogramma is een dynamisch programma. De ontwikkelingen, zowel maatschappelijk als technisch gaan snel. De extra middelen vanuit het Rijk en Provincie betekent dat we moeten opschalen. En dat we leren en innoveren een plaats moeten geven in het EUP.

De resultaten van de voorgaande twee uitvoeringsprogramma's geven ons vertrouwen in de huidige door de raad bepaalde koers. Dit (derde) energie uitvoeringsprogramma kent geen grote inhoudelijke koerswijzigingen ten opzichte van haar voorgangers. Wel markeren we drie accenten in onze ambitie:

- **Realistische ambitie.** Het realiseren van benodigde energiebesparing en duurzame opwek voor de klimaatopgave voor 2050 is een grote opgave. Daarbij zijn we afhankelijk van onze inwoners en organisaties, en ook andere overheden, private partijen en de schaarse middelen (arbeid, kennis, grondstoffen). Focus en realisme zijn van belang. Dit energie uitvoeringsprogramma richt zich op het reduceren van 55% CO₂-uitstoot in 2030 gerelateerd aan de energievraag (warmte en elektriciteit) in onze gemeente.
- **Vertrouwde en voorspelbare ondersteuning** voor inwoners en organisaties. Als zij de juiste informatie, voldoende middelen en handelingsperspectief hebben kunnen zij eigenaarschap pakken over hun deel van de transitie. Het is onze taak om iedereen die daar hulp bij nodig heeft te ondersteunen. En als wij ondersteunen, dan moet die ondersteuning ook robuust, doelmatig en consequent zijn.
- **Berkelland durft te innoveren.** We hebben de ambitie en capaciteiten om nieuwe aanpakken te ontwikkelen. Wij willen vooraan meedoen op onderwerpen die wij belangrijk vinden. Dit deden we al en zetten we voortvarend door. Hiervoor maken wij een ontwikkelagenda onderdeel van het energie uitvoeringsprogramma.

In de programmabegroting heeft de raad kaders meegegeven in de vorm van doelstellingen, speerpunten en financiën. In dit Energie Uitvoeringsprogramma beschrijven wij hoe we die speerpunten gaan uitvoeren.

2. De doelen waar wij aan werken

Berkelland levert haar bijdrage aan het landelijke klimaatakkoord en het Achterhoekse Akkoord van Groenlo. Onze Berkellandse doelstelling voor EUP is:

55% CO₂-reductie in 2030, als opmaat naar klimaatneutraal uiterlijk in 2050

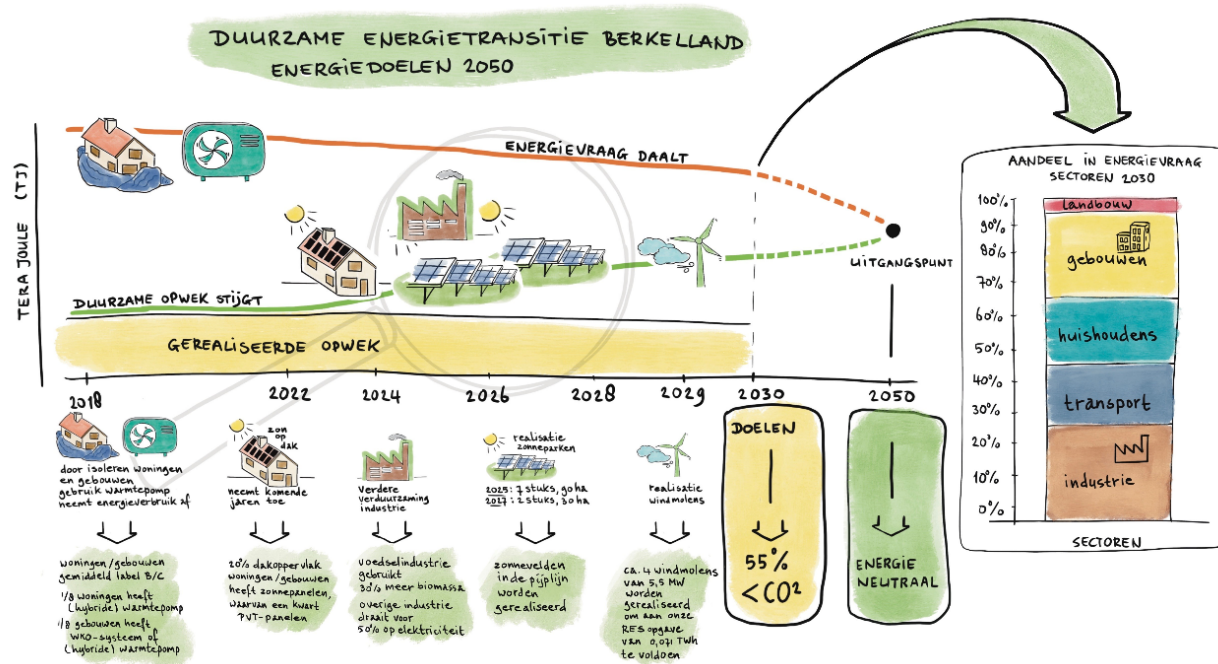
Na de eerstvolgende mijlpaal in 2030 richten we ons op een klimaatneutraal Nederland en een energieneutrale Achterhoek in 2050. Onze focus en afbakening ligt op de CO₂-uitstoot gerelateerd aan de energievraag (warmte en elektriciteit) in onze gemeente. De ambities uit onze transitievisie warmte en de RES Achterhoek zijn onderdelen van de doelstelling voor 2030.

2.1. Realisme in ambitie

De door de raad ingestelde koers met de Energie uitvoeringsprogramma's 1 en 2 heeft resultaten opgeleverd. De basis is gelegd. We hebben dit onderzocht samen met een vertegenwoordiging van onze inwoners in het Dialoogplatform Energietransitie (de DET). Daaruit blijkt dat de 55% CO₂-reductie in 2030 een realistische ambitie is.

Als uitgangspunten hanteren we het standaardjaar van de EU, 1990, en de Achterhoekse ambitie om uiterlijk in 2050 Energieneutraal te zijn. Samen hebben we via scenario's gekeken welke stappen er nog nodig zijn tot 2030. Een gedetailleerde beschrijving van het potentiële 2030 scenario is in de bijlagen opgenomen.

Het DET-2030 scenario nemen we als referentiepunt voor de monitoring van ons energie uitvoeringsprogramma. Jaarlijks zullen wij met hetzelfde model terugblikken en vooruitkijken.

Figuur 2-1, Praatplaat Feiten en Cijfers Dialoogplatform Energietransitie.

2.2. Landelijk beleid

In 2019 is het Klimaatakkoord gesloten met de uitgangspunten voor Nederlands klimaatbeleid. Hierin zijn de toenmalige Europese doelstelling van 49% CO₂-reductie in 2030 ten opzichte van 1990 bijgesteld naar 55%. Op Europees niveau werd deze doelstelling vastgelegd in de Europese klimaatwet van 2021, die in april 2023 een plek kreeg in de Nederlandse klimaatwet. Daarmee is de doelstelling stevig verankerd.

In het Ontwerp Beleidsprogramma Klimaat (mei 2022) richt de uitwerking van het klimaatbeleid Nederland zich op een emissiereductie van 60% in 2030, zodat ook bij tegenvallers de 55% niet in het geding is. Deze uitwerking is vanaf 2023 begonnen. Het rijk heeft drie thema's benoemd waarbinnen gemeenten nadrukkelijk verantwoordelijkheden dragen.

Elektriciteit: Het onderwerp elektriciteit speelt zowel op regionaal als op gemeentelijke schaal een rol. Zo neemt de gemeente Berkelland deel aan de Regionale Energiestrategie Achterhoek (RES) en hebben wij daar een opgave liggen voor de realisatie van zon-op-veld, zon-op-dak en wind. In het Klimaatakkoord is afgesproken dat we ernaar streven dat die windmolens en zonnepanelen voor minimaal 50% in eigendom zijn van inwoners en bedrijven.

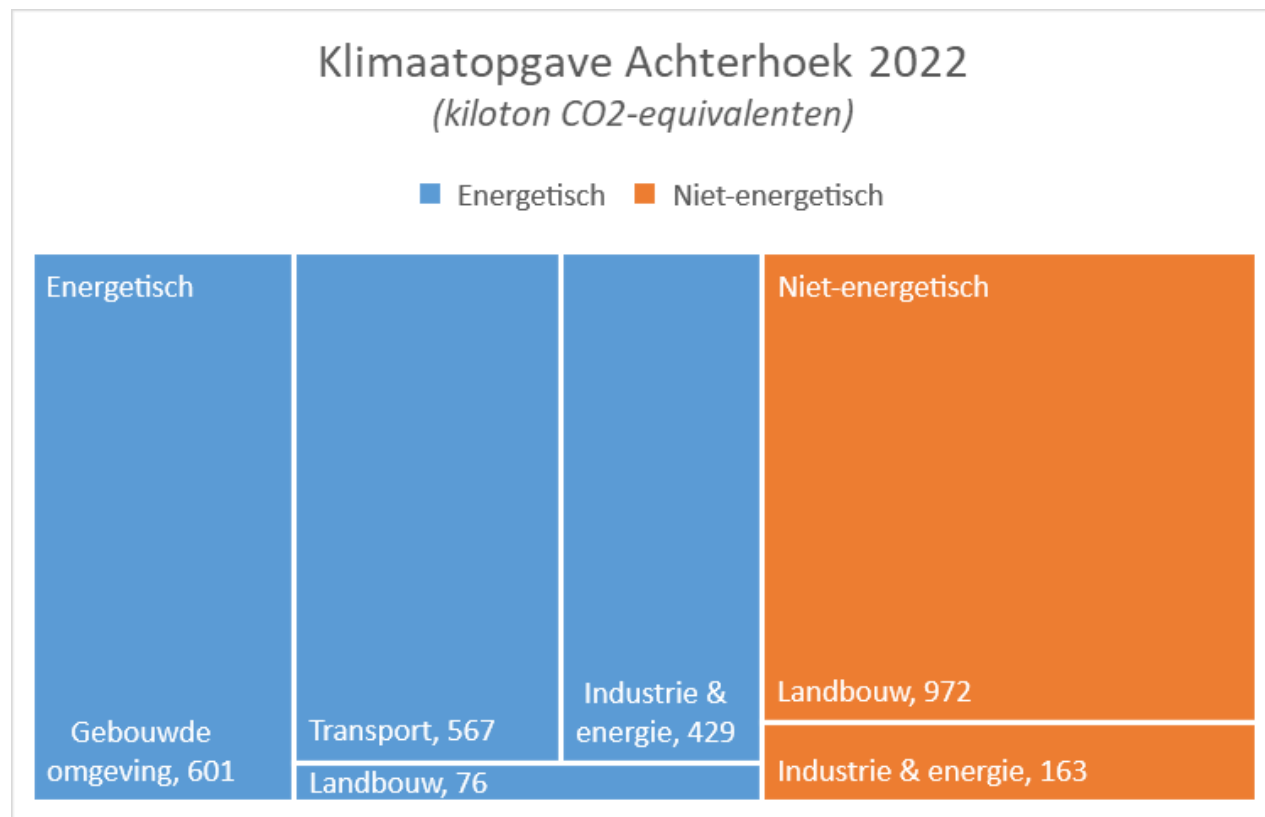
Warmtetransitie: Daarnaast lopen er binnen het Programma Verduurzaming Gebouwde Omgeving twee deelprogramma's met een specifieke verantwoordelijkheid voor de gemeenten. Ten eerste is er het Nationaal Programma Lokaal Warmtetransitie (2022). Dit ondersteuningsprogramma zet de taken vanuit de programma's Aardgasvrije Wijken en Expertisecentrum Warmte voort. Als tweede komen in 2024 de Wet Collectieve Warmte i.c.m. de Wet gemeentelijke instrumenten warmtetransitie ter vervanging van de huidige Warmtewet. Dit ondersteunt de gemeentelijke Transitievisies Warmte. Beide wetten dienen de ontwikkeling van collectieve warmteoplossingen met een publiek meerderheidsbelang.

Verduurzaming bebouwde omgeving: Het Nationaal Isolatie Programma (NIP) richt zich op het stimuleren in de verduurzaming van de gebouwde omgeving. Binnen dit deelprogramma, dat uit vier lijnen bestaat, zijn er twee met een kernverantwoordelijkheid voor de gemeente. Voor de aanpak energiearmoede heeft het Rijk in vier fases geld beschikbaar gesteld om mensen die veel uitgeven aan energie en geen mogelijkheden hebben deze situatie te verbeteren te helpen. Via de Lokale Aanpak Isolatie worden gemeenten gevraagd zich te richten op aantoonbaar slecht geïsoleerde huizen via subsidies voor thermische maatregelen.

2.3. Regionaal beleid

Al sinds 2009, ver voor het nationale klimaatakkoord, werkt de Achterhoek al samenwerking in de energietransitie. In 2013 hebben we ons eerste regionaal uitvoeringsagenda opgesteld en is de Agem opgericht. Afgelopen voorjaar hebben alle Achterhoekse gemeenteraden de samenwerking herbevestigd in het derde Akkoord van Groenlo. Samenwerken betekent dat we de krachten bundelen, elkaar helpen en gebruik maken van elkaars sterke kwaliteiten. De doelstellingen en activiteiten van de samenwerking leggen we vast in een nieuw uitvoeringsprogramma.

Het doel van het Akkoord van Groenlo is een energieneutrale Achterhoek, uiterlijk in 2050. De focus van de regionale uitvoeringsagenda ligt, net als van ons EUP, om de CO₂-uitstoot van de energetische broeikasgassen met 55% te verminderen in 2030. De regionale omvang van de opgave wordt in de regionale uitvoeringsagenda in kaart gebracht. Zie hiervoor het blauwe deel van onderstaande diagram.

Figuur 2-2, De hoeveelheid broeikasgasuitstoot in de Achterhoek, uitgedrukt in kiloton CO₂.

2.4. EUP heeft een basis in de gemeentelijke omgevingsvisie

Het tot nu toe gevoerde beleid zoals 'herijking RODE beleid 2022', de Transitievisie Warmte, Het EUP 2019-2022 en de RES 1.0 zijn gebruikt als basis voor de Omgevingsvisie en de daarbij behorende Omgevings-effectrapportage. In de verhaallijn 'Een vitale leefomgeving in Berkelland' is expliciet opgenomen:

Voor de energietransitie volgen we het landelijk beleid. Bij nieuwe woningbouwlocaties zorgen we voor een slim energiesysteem en energie-opwek op dak. Zon op land is binnen onze gemeente reeds voldoende voorzien en nagenoeg afgerond. We zetten nu in op zon op dak in bebouwd gebied op bestaande daken. Zo zorgen we voor aardgasvrije wijken die geen verbinding met het aardgasnetwerk hebben. Daarnaast zetten we in op windenergie en faciliteren we in zoekgebied K. We hebben aandacht bij de energietransitie voor de (vernieuwing van de) ondergrondse infrastructuur en de eventuele extra ruimte die hiervoor nodig is.

In de uitvoering van dit EUP vindt een verdere uitwerking en concretisering plaats.

2.5. Afbakening

In het EUP volgen we de landelijke focus op de CO₂-reductie veroorzaakt door elektriciteits- en aardgasverbruik (de energetische CO₂). We focussen ons dus op energiebesparing, duurzame opwek en de benodigde energie-infrastructuur. Verduurzaming van onze eigen bedrijfsvoering is geen onderdeel van het EUP, maar is opgenomen in het programma Nieuwe energie uit de programmabegroting. Het valt qua uitvoering deels binnen het programma Bedrijfsvoering en deels binnen andere programma's waar de investeringsbeslissingen liggen.

3. Visie op de uitvoering

Wij zijn realistisch in onze ambitie voor CO₂-reductie. Daarin focussen we nu op de doelstellingen voor 2030. Want de opgave is groot en vraagt een ambitieuze en grootschalige uitvoering. En tegelijkertijd ook een ambitie om te innoveren. Sommige stappen vragen nog een stuk ontwikkeling, omdat we nu nog niet goed weten hoe we het beoogde resultaat kunnen realiseren. Met andere woorden, we hebben een uitvoering nodig die tegelijkertijd 1) bestendig is, en ook flexibel genoeg om 2) snel bij te sturen en 3) nieuwe dingen aan toe te kunnen voegen.

3.1. Koershouden, leren, ontwikkelen

De energietransitie is de grootste verbouwingsopgave sinds de naoorlogse wederopbouw. En ook voeren we de verbouwing uit, terwijl we ‘de winkel openhouden’. We hebben te maken met veranderende omstandigheden en onzekerheid over projecten van de toekomst. De Raad van Openbaarheid van Bestuur (ROB) is duidelijk dat deze onzekerheid niet mag vertragen, en dat de energietransitie juist met verstand versneld moet worden. Om deze complexe opgave te dragen moet er daarom ingebouwde ruimte komen om fouten te maken, te proberen en te leren: vallen, opstaan en weer doorgaan¹.

Dit vergt een aanpak waarin ruimte voor leren van belang is. Om deze op een rechtmatige manier te borgen moeten verantwoordingsprocessen transparant zijn en zich richten op herstel of verbetering in plaats van op afrekening. Hierom kiezen wij ervoor het Energie Uitvoeringsprogramma op te zetten in twee sporen: de bestendige lijn die voorspelbaar is en zekerheid geeft naar onze inwoners, en de ontwikkelagenda. De bestendige lijn bestaat uit regelingen die bewezen zijn en resultaten bieden. Beleid binnen de bestendige lijn is langjarig, voorspelbaar, effectief en efficiënt, uitvoerbaar en handhaafbaar. De ontwikkelagenda omvat de dossiers waarin wij actief leren en proberen.

---

¹ “Het maken van fouten vergt verder een overheid die competent en empathisch is, open en integer, legitimiteit opbouwt door zijn lerend vermogen en verantwoording, en een heldere verantwoordelijkheidsverdeling”. Uit: <https://www.raadopenbaarbestuur.nl/binaries/raad-openbaar-bestuur/documenten/publicaties/2023/04/19/vallen-opstaan-en-weer-doorgaan/Raad+Openbaar+Bestuur+advies+Vallen%2C+opstaan+en+doorgaan.pdf>

3.2. Lessen uit onze huidige uitvoering

Naast de ruimte voor leren, passen we ook een aantal leerpunten toe op programmaniveau op basis van de evaluatie van EUP2.

- De energietransitie zit in een snelle opschaling. Steeds meer mensen ondernemen stappen, en hun stappen zijn groter. We laten onze capaciteit en middelen op tijd meegroeien.
- Andere doelgroepen komen meer in beeld, met andere behoeftes. We baseren ons op bestaand beleid en ontsluiten dit voor nieuwe doelgroepen.
- Er komen meer externe middelen beschikbaar (Rijk, provincie, EU-subsidies, private-cofinanciering), maar dit is moeilijk voorspelbaar. Wij stellen onze regelingen zo op dat we externe steun kunnen integreren in ons bestaande beleid. Het begrijpelijk en laagdrempelig beschikbaar stellen voor inwoners is daarin het uitgangspunt.
- Het geleidelijk invoegen van nieuwe doelgroepen en (onverwachte) nieuwe kansen door externe middelen zijn factoren die het moeilijk maken alle regelingen van het programma te vatten in één tijdvak of vaste jaarschijven. Daarom maken we van EUP een doorlopend programma. Regelingen evalueren we via de P&C-cyclus en op natuurlijke momenten. Via subsidieplafonds of tijdvak (vaak gekoppeld aan externe subsidiestromen) houden we grip op de financiën.
- De impact van onze regelingen is lastig vast te stellen in directe CO2-reductie. De monitoring ontwikkelen we verder. Het DET-model biedt hierbij houvast en geldt als basis.

3.3. Kernzinnen voor uitvoering en ontwikkeling

Om te kunnen handelen in snel veranderende omstandigheden is onze uitvoering gebaat bij kaders die richting en strategie geven. Wat wij belangrijk en waardevol vinden spreken we uit in onze kernzinnen.

Kernzinnen voor onze maatregelen

Organisaties en huiseigenaren maken hun eigen keuzes

De energietransitie vindt plaats bij onze inwoners thuis en in bedrijfsprocessen. Het is hun verantwoordelijkheid om hiervoor de keuzes te maken. Als gemeente zijn wij er voor onze inwoners. Via informeren, bewustmaken en stimuleren helpen wij bij het maken van die keuzes en het mogelijk maken van keuzes/uitvoering.

Onze ondersteuning is gericht op energiebesparing en CO₂-reductie

Wij zetten in op concrete technische aanpassingen en gedragsverandering. Vaak leidt dit ook tot besparing in energiekosten. Dit is de manier waarop EUP werkt aan structurele lastenverlaging.

Iedereen moet mee kunnen doen

Onze energietransitie moet inclusief zijn. Iedereen die een stap wil doen, moet dat ook kunnen. Onze ondersteuning richten wij hier zo begrijpelijk en laagdrempelig mogelijk in.

Transparante informatie en onafhankelijk advies

Dit is nodig zodat inwoners en organisaties hun eigen afwegingen zo goed en volledig mogelijk kunnen maken. Door de veelheid aan subsidies en (technische) mogelijkheden is het lastig goede keuzes te maken. Wij richten onze dienstverlening in op onze inwoners en ontzorgen en faciliteren waar mogelijk.

Maximale inspanning voor zon op dak

Energie opwek doen we bij voorkeur op daken of andere manieren van dubbelgrondgebruik (zoals parkeerplaatsen). Er komen niet meer zonneparken bij. Voor windenergie herijken we eerst ons RODE-beleid.

Netonafhankelijkheid en energiegemeenschappen

Het lokale energienetwerk loopt tegen haar grenzen aan. We zoeken naar manieren om slim om te gaan met de schaarse ruimte op ons net. We willen systemen en wijken die (gedeeltelijk) zelf hun energievoorziening kunnen regelen, en daarmee de netbeheerders ontlasten.

Eigen energie met een eerlijke prijs

De nieuwe energie die in onze gemeente wordt opgewekt willen we zoveel mogelijk in onze gemeente houden tegen een eerlijke vergoeding. Daarvoor moeten we lokaal eigendom faciliteren. Lokaal eigendom is een breed begrip met een heel scala aan mogelijke vormen in invullingen. Dit wordt verder uitgewerkt in de herijking van ons RODE beleid.

Gebiedsgericht werken waar 'inwoner-energie' zit

Collectieve acties in een gebied willen we vooral faciliteren daar waar het initiatief bij inwoners zelf zit. Om dit aan te wakkeren zetten we in op bewustwording.

Onze ervaring is dat het rendement van onze gemeentelijke inzet hoger is bij collectieve acties dan bij individuele inzet. We maken steeds de keuze onze inzet zo doelgericht en effectief mogelijk te laten zijn.

Kernzinnen over onze rol als gemeente

Onze focus is CO₂-reductie gerelateerd aan energieverbruik

We volgen de landelijke afbakening van het klimaatbeleid. EUP ondersteunt vooral de energiebesparing, aardgasvrij worden en duurzame opwek bij gebouwen en (mkb-)bedrijven. Koppelkansen met andere beleidsdoelen benutten we waar het past.

Als gemeente zijn we betrouwbaar en voorspelbaar

We willen herkenbare en blijvende ondersteuning bieden. Aanpassingen aan regelingen doen we met goede evaluaties en communicatie.

Gemeente informeert, activeert, faciliteert, financiert

Zo ondersteunen wij acties en keuzes van onze inwoners en organisaties.

Hiervoor geven wij opdracht aan uitvoeringspartijen

De kennis en expertise over technische aanpassingen en gedragsverandering zit met name bij onze uitvoeringspartners. Wij willen voor hen een koersvaste opdrachtgever zijn, met oog voor ruimte voor maatwerk als nodig.

Gemeentelijke regie bij complexe ontwikkelingen

Wij pakken onze verantwoordelijkheid in situaties waar een belangrijke ontwikkeling op gang geholpen moet worden. Bijvoorbeeld om collectief eigenaarschap of een nieuwe samenwerking vorm te geven. Of om toepassing van een innovatie mogelijk te maken. En waar wij 'gaten' signaleren, nemen wij initiatief om nieuw beleid op te stellen.

Wij doen voorin mee in de energietransitie, met en in de Achterhoek

Voor onze inwoners en bedrijven passen we de nieuwste inzichten en aanpakken toe. En we nemen het initiatief om nieuwe manieren van werken te ontwikkelen. De Achterhoek is de omgeving waarin we samenwerken en kennis uitwisselen. Zo zijn we als regio een voorbeeld voor andere regio's.

Data-en omgevings-geïnformeerd werken

We maken gebruik van data-analyse om onze maatregelen te toetsen en eventueel bij te sturen. Maar naast data-analyse is ook kwalitatieve informatie nodig. Om onze conclusies te klankborden maken we gebruik van beleidsparticipatie en vragen wij feedback van onze uitvoeringspartners.

3.4. Koers houden met speerpunten

We hanteren de bestaande speerpunten die we in EUP2 hadden vastgesteld. We sluiten hiermee aan bij wat er landelijk van ons gevraagd wordt. De speerpunten zijn niet in beton gegoten. Via de ontwikkelagenda kunnen nieuwe speerpunten komen. Of binnen bestaande speerpunten kunnen nieuwe activiteiten ontwikkeld worden. Het is wel zo dat wij met onze speerpunten aangeven wat al de gangbare lijn is, en waarop wij via de reguliere P&C-cyclus ons verantwoorden.

De speerpunten zijn:

- Ontwikkelagenda
- Wonen
- Bedrijven
- Maatschappelijke organisaties en verenigingen
- Grootschalige opwek en energie infrastructuur
- Samenwerking Achterhoek

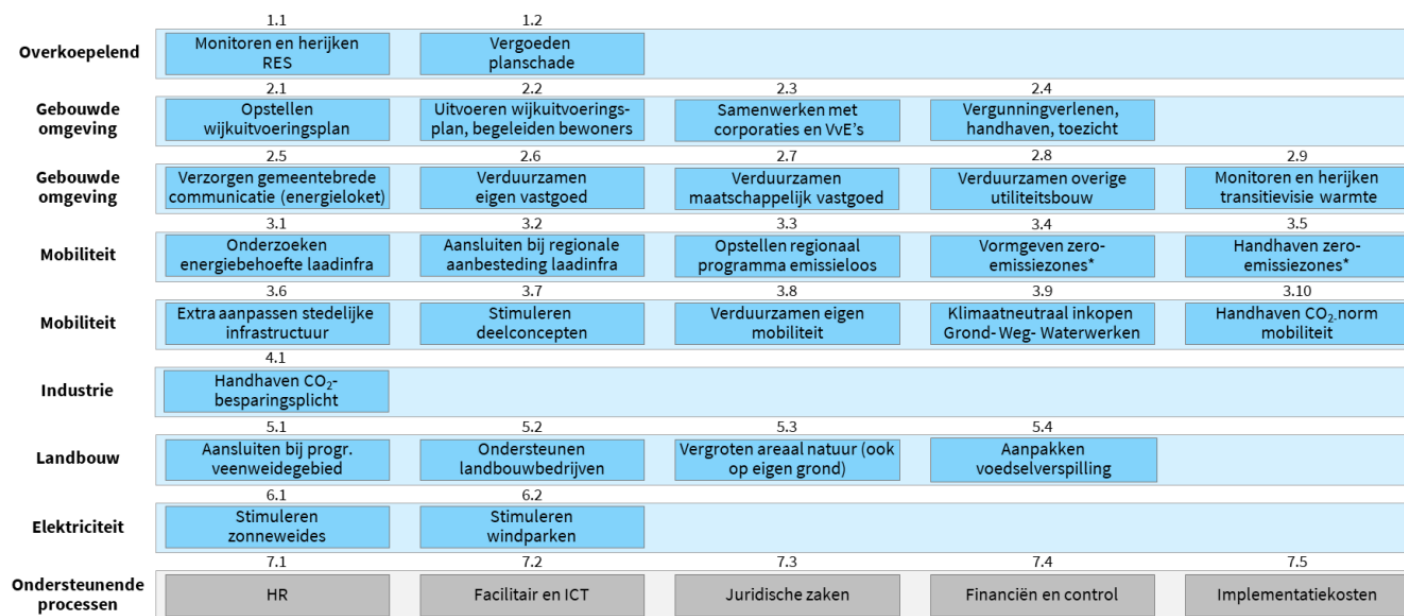
De ruimte om te leren en te innoveren geven wij vorm in het nieuwe speerpunt Ontwikkelagenda. Het speerpunt communicatie en bewustwording brengen wij onder bij het nieuwe speerpunt Ontwikkelagenda. 'Gewone' communicatie per doelgroep valt onder het betreffende speerpunt (bijvoorbeeld, het Energieloket valt onder speerpunt Wonen). Ten opzichte van EUP2 wijzigen de speerpunten wonen, bedrijven, maatschappelijke organisaties en regionale samenwerking niet. Grootschalige opwek hernoemen wij door 'infrastructuur' nadrukkelijk toe te voegen. Dit maakt duidelijk dat wij binnen dit speerpunt ook aandacht hebben voor netcongestie, opslag en op termijn misschien ook warmte- en koudnetten. De speerpunten staan in het volgende hoofdstuk verder beschreven.

3.5. Capaciteit

Het Klimaatakkoord legt extra taken voor decentrale overheden neer². Om dit te kunnen uitvoeren moeten gemeenten hun uitvoeringscapaciteit opschalen. De schatting is dat in 2024 een middelgrote gemeente³ tussen de 17-19 extra fte (t.o.v. 2020) nodig heeft om de verbrede taken uit te voeren.

Hiertoe is door de Rijksoverheid een financiële reservering gemaakt die op jaarbasis tot 2030 aan gemeenten wordt uitgekeerd. Voor de jaren 2023, 2024, en 2025 is deze vastgesteld als de Tijdelijke regeling capaciteit decentrale overheden voor klimaat- en energiebeleid (CDOKE). Deze uitkering trekt gelijk op met specifiek Rijksbeleid waar gemeenten en de regio voor aan de lat staan (voor detail zie bijlage 8).

Figuur 3-1, de 28 nieuwe en verbrede taken voor gemeenten uit het advies van ROB.

² Onderzoek in opdracht van de ROB stelt dat er 28 nieuwe of (sterk) geïntensiveerde taken voor gemeenten komen. https://www.raadopenbaarbestuur.nl/binaries/raad-openbaar-bestuur/documenten/publicaties/2020/09/24/aef--onderzoeksrapport-uitvoeringskosten-klimaatakkoord/Uitvoeringskosten_Klimaatakkoord_decentrale_overheden_AEF_Rapport_2020_09.pdf

³ Berkelland is qua oppervlakte in het 92ste percentiel, en betreft inwoners in het 64ste percentiel. Dat wil zeggen dat maar 8% van de gemeentes meer landoppervlakte heeft, en 36% meer inwoners. Berkelland is ingeschaald bovenaan bij de middelgrote gemeenten.

3.6. Planning en evaluatie

EUP1 2015-2018 en EUP2 2019-2022 hadden een vaste doorlooptijd gekoppeld aan de beschikbaar gestelde financiële middelen. De financiering van het nieuwe EUP heeft meerdere financieringsbronnen met verschillende doorlooptijden. Daarom is gekozen voor een doorlopend programma als vast onderdeel van begroting.

Verantwoording vindt plaats via de reguliere planning en control cyclus. Hierbij betrekken we de Klankbordgroep Duurzaamheid van de gemeenteraad. En gebruiken we de basis die we nu in de factsheets opbouwen.

Met het EUP werken we toe naar het eerstvolgende referentiepunt; 55% CO₂-reductie 2030. Met een koers naar een klimaatneutraal Nederland, waarbij een Energieneutrale Achterhoek uiterlijk 2050 gerealiseerd is. In 2027 houden we het EUP als instrument tegen het licht om te zien of bijsturing nodig is.

4. Het uitvoeringsprogramma

Wij willen proactief, geïnformeerd, en doelmatig handelen in dienst van onze inwoners. Tegelijkertijd willen wij leren en evalueren om te begrijpen welke initiatieven het meest effectief zijn. Het combineren van deze ambities is complex. Om hierin succesvol te zijn moeten basisvoorwaarden worden gecreëerd. Deze basisvoorwaarden zijn nodig om inwoners het zo makkelijk mogelijk te maken. Wij willen duidelijk aangeven waarom wij projecten kiezen, hoe deze projecten onze inwoners helpen, en waar deze binnen de klimaatdoelstellingen passen.

Deze heldere communicatie bereiken wij door activiteiten een gemeenschappelijke en herkenbare identiteit te geven. Zo kunnen alle belanghebbenden snappen hoe wij ons inzetten voor onze inwoners, en waar zij terecht kunnen. Deze identiteit laten we structureel terugkomen in onze communicatie met inwoners, raad en klankbordgroep duurzaamheid, binnen de planning en control cyclus, beleidstukken en uitvoering.

Wij doen dit via onze instrumentenmatrix. De instrumentenmatrix is een beknopt overzicht waarin de verschillende activiteiten van de gemeente op het gebied van energietransitie zijn samengebracht. De activiteiten zijn gesorteerd op de mate van betrokkenheid vanuit de gemeente en de doelgroep die wordt bediend. Dit overzicht maakt in één oogopslag zichtbaar wat wij doen, hoe wij dit doen, en voor wie. Daarnaast biedt dit vogelperspectief ook inzicht in wat wij (nog) niet doen.

		Informereren/ Activeren	Adviseren	Faciliteren (financier)	Subsidiëren	Co-creëren	Realiseren
Innovatie en Ontwikkelagenda		1.1 Gespikkeld bezig oud corporatiewoningen	Ondersteuning hubs en gemeenschappen	Toekomstbestendig wonen Lening VVE's	Pilot energiehub; pilot biogascluster	1.2 Dialoogplatform Energietransitie; Vergunningen accu-initiatieven	Energieopwekking in Lokaal Eigendom
Wonen	Woningeigenaar	2.1 Energieloket Achterhoek	2.2 Heerlijk Thuis in Huis	2.3 Toekomstbestendig wonen Lening	2.4 Berkelland Bespaart	2.5 Integrale Wijkpak Neele Noorddoost	Transitievise Warmte
	Aanpak Energiearmoede	2.6 Bespaarmaatje	2.6 Bespaarmaatje		2.6 Subsidie Smalle Beurs; Witgoedregeling		
	Vereniging van Eigenaren	Energieloket Achterhoek					
Bedrijven		Duurzaam Ondernemerscentrum Achterhoek; Omgevingsdienst Achterhoek	3.1 Energie-scan; 3.2 Zonnige bedrijvendaken	3.3 SVn Stimuleringslening		3.4 Toekomstbestendig bedrijventerrein Borculo	Transitievise Warmte
Maatschappelijke organisaties en verenigingen		Pilot Procesbegeleiding	Pilot Procesbegeleiding	SVn Stimuleringslening	4.1 Subsidie Maatschappelijke Initiatieven		Transitievise Warmte
Grootschalige opwek & Infrastructuur		5.1 Toezicht Zonneparken				RES Achterhoek	Herijking RODE
Samenwerking Achterhoek		Thematafel CEET			Projecten BRHK Ambassadeurs	Akkoord van Groenlo; Regionale Uitvoeringsagenda	AGEM Gemeentelijke Energie B.V.; Cooperatie gemeentelijk energieloket

Figuur 4-1, De instrumentenmatrix van EUP. Een vergrootte versie is opgenomen in de bijlage.

De horizontale as van de instrumentenmatrix geeft aan wat de rol is van de gemeente bij de uitvoering van regeling of aanpak. Wij onderscheiden in volgorde van stijgende mate van betrokkenheid activiteiten die vallen onder informatieverstrekking, advisering, financiering, subsidiëring, co-creatie, en uiteindelijk de eigen realisatie van initiatieven door de gemeente. Op de verticale as bevinden zich de speerpunten van EUP die gericht zijn op specifieke doelgroepen.

In de volgende paragrafen staan de 6 speerpunten verder uitgewerkt.

4.1. Speerpunt Innovatie en Ontwikkelagenda

Waar staan we?

Dit speerpunt bevat de nieuwe werkwijze die nodig is om te kunnen omgaan met de snel ontwikkelende omgeving. In de ontwikkelagenda nemen we ideeën en trajecten op waarvan we de uitkomst nog niet exact kennen, maar waar wij wel een hiaat zien in ons bestaande pakket. Dit speerpunt is het meest dynamische van het EUP. De actuele uitdagingen zijn:

- Hoe bereiken we doelgroepen die wij nu nog onvoldoende weten te bereiken. Twee concrete actuele voorbeelden zijn Verenigingen van Eigenaren (VvE's) en inwoners in het buitengebied?
- Hoe zetten we externe middelen van bijvoorbeeld de Rijksoverheid of de Provincie in, waar wij nog een aanpak, regeling of bestemming voor moeten opstellen?
- Hoe faciliteren wij innovaties als accutechnologie en energiehubs?
- Hoe geven we invulling aan lokaal eigendom bij grootschalige ontwikkelingen, zoals warmte- en koudnetten of windmolens?

Onder de ontwikkelagenda vallen ook de participatie en communicatie om nieuwe aanpakken of beleid te ontwikkelen.

Wat is er nodig

De uitdagingen formuleren we in concrete onderzoekopdrachten, pilots of nieuwe regelingen. We hanteren hiervoor een projectmatige aanpak, toewerkend naar een concreet eindresultaat. Dit resultaat is meestal een voorstel waar een besluit over moet worden genomen. Afhankelijk van het mandaat is dit besluit aan de budgethouder, het college of de raad. In overleg met de DET kiezen wij de uitdagingen waarover we met hen een participatietraject doorlopen.

Wat gaan we daarvoor doen? Actuele onderwerpen

Rijksmiddelen

De actuele rijksmiddelen die wij concreet in uitvoering gaan zetten zijn CDOKE (voor uitvoeringscapaciteit), Nationaal Isolatieprogramma (via Energieloket en isolatiecampagnes) en Nationaal Programma Lokale Warmtetransitie (regionale warmtetransitie). De middelen bestemd voor Energiearmoede zijn al omgezet naar een activiteit onder speerpunt Wonen.

Wonen

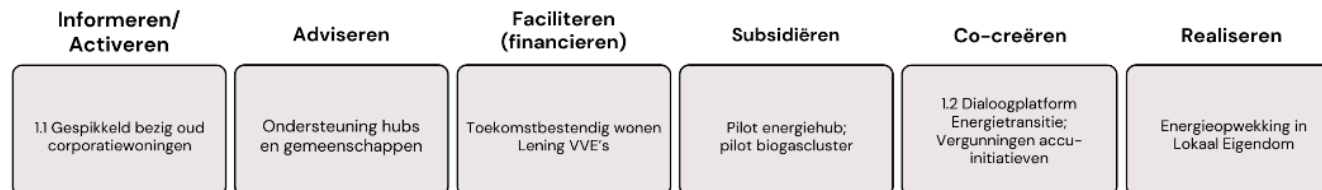
Het pakket voor de individuele woningen staat en is beschikbaar via het Energieloket. Een uitdaging is om het aanbod nog breder beschikbaar te maken. We kijken hoe we onze informatievoorziening, leningen en subsidies toegankelijker krijgen. Als eerste voor VvE's en inwoners in het buitengebied.

In 2025 actualiseren alle gemeenten hun Transitievisie warmte. In aanloop daarop verkennen we een aantal nieuwe hoofdlijnen:

- Wat leren we over gebiedsgerichte ondersteuning van ons Energieloket en een wijkaanpak als Neede Noord-Oost? Hoe schalen we dat op?
- De nieuwe warmtewet biedt meer ruimte en zekerheid voor lokale (maatschappelijke/coöperatieve) organisaties voor energiediensten.
- Gebouwkoeling hebben we in het verleden te veel over het hoofd gezien. In 2025 willen we daar aandacht voor hebben in een Transitievisie warmte & koude.

Grootschalige energieopwek & infrastructuur

Een grote uitdaging is de netcongestie. We willen initiatieven faciliteren die hier oplossingen voor hebben. Denk aan energiehubs, energiegemeenschappen, opslagtechnologie, zelflevering etc. Het niveau waarop dit plaatsvindt is het regionale stroomnetwerk. Afstemming met de andere gemeenten en Liander is cruciaal.

4.2. Speerpunt Wonen

Waar staan we?

De verschillende regelingen die de gemeente Berkelland aan haar inwoners aanbiedt zijn zeer in trek. Wonen is een deelprogramma binnen duurzaamheid dat stapsgewijs tot stand gekomen is sinds we starten met het stimuleren van verduurzaming door huiseigenaren. Tegenwoordig staat er een zeer robuust pakket met algemeen toegankelijke regelingen. Naast deze algemene regelingen zijn we ons recentelijk meer gaan richten op de moeilijker te bereiken doelgroepen. Samen met het Energieloket Achterhoek werken wij aan producten die ervoor zorgen dat iedereen kan meedoen aan de energietransitie.

Wat is er nodig?

Om de opgave te halen, zal de verduurzaming van de woningvoorraad flink sneller moeten. Deze boodschap is ook doorgedrongen in Den Haag. Dit heeft als gevolg dat het Rijk de gemeenten steeds vaker inzet als uitvoeringsorganisatie van Rijksbeleid. De uitvoeringsverantwoordelijkheid van duurzaamheidsbeleid door gemeenten gaat gepaard met een stuk autonomie betreft de invulling hiervan. Vanuit deze zeggenschap stellen wij als fundamenteel doel dat onze regelingen aansluiten op de wensen van inwoners, en zowel begrijpelijk als transparant zijn. Daarnaast willen wij inzetten op de gebieden waar we nog niet zo succesvol zijn. Als plattelandsgemeente willen we met name een verbeterslag worden gemaakt richting de bewoners in het buitengebied.

Wat gaan we daarvoor doen?

Om dit te borgen varen wij een koers van evalueren en bijsturen. Dat wil zeggen dat wij proactief onderzoeken hoe de extra Rijksmiddelen gebruikt kunnen worden om bestaande instrumenten te verstevigen en aantrekkelijker te maken. Hiermee waken wij voor het risico om verder bij te dragen aan het al bestaande oerwoud van Rijks en gemeentelijke regelingen. Naast de doorontwikkeling van bestaande producten onderzoeken wij ook nieuwe formules die inspringen op relevante nieuwe ontwikkelingen. Hierin richten wij ons voornamelijk op projecten die voor schaalvergroting zorgen, en die bijdragen aan de ontzorging van bewoners. In de communicatie zetten wij in op actie. Dat wil zeggen dat een energielabel of warmtescan dat wordt gefinancierd door de gemeente altijd samen komt met gericht advies om een huis energetisch te verbeteren.

		Informereren/ Activeren	Adviseren	Faciliteren (financieren)	Subsidiëren	Co-creëren	Realiseren
Wonen	Woningeigenaar	2.1 Energieloket Achterhoek	2.2 Heerlijk Thuis in Huis	2.3 Toekomstbestendig wonen Lening	2.4 Berkelland Bespaart	2.5 Integrale Wijkaanpak Neede Noordoost	Transitievisie Warmte
	Aanpak Energiearmoede	2.6 Bespaarmaatje	2.6 Bespaarmaatje		2.6 Subsidie Smalle Beurs; Witgoedregeling		
	Vereniging van Eigenaren	Energieloket Achterhoek					

4.3. Speerpunt Bedrijven

Waar staan we?

Er zijn verschillende regelingen waar ondernemers gebruik van kunnen maken; de “Duurzaam Ondernemen en Energiescan” (DOE-scan), de MKB-energy-check-up, zonnige bedrijven achterhoek (ZBA), de gemeentelijke stimuleringslening en rijksregelingen en fiscale maatregelen. De Omgevingsdienst Achterhoek informeert en houdt toezicht op de wettelijke energieverplichtingen.

Wat is er nodig?

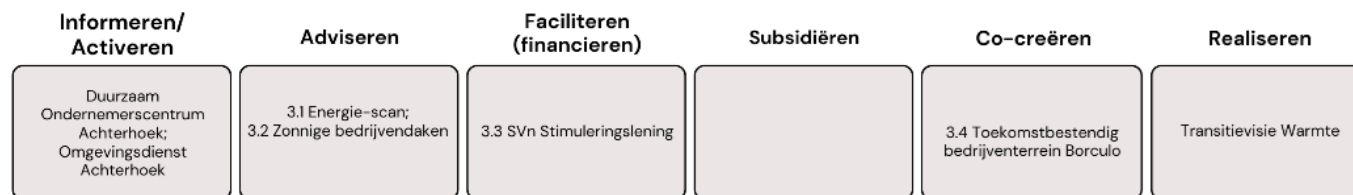
Bedrijven zijn goed voor 11 miljoen KWh elektra-verbruik en bijna 6 miljoen m³ gasverbruik. Dat is een groot deel van het totale elektra- en gasverbruik van Berkelland. Het merendeel van inspanningen van ons was gericht op inwoners en de bebouwde omgeving. Dat is begrijpelijk omdat het voor de gemeente vanzelfsprekender is te sturen op het gedrag van bewoners dan op dat van ondernemers. De gemeentelijke sturingsinstrumenten voor bedrijven lijken beperkter. Gelet op het aandeel van bedrijven in het totale energieverbruik in Berkelland, gaan we meer inzetten om bedrijven meer te laten besparen en opwekken.

Wat gaan we daarvoor doen?

We gaan door met het ondersteunen van individuele energieadviezen en grote zonnedaken. De ODA zal in een nieuwe ronde werk maken van de EML-controles, als uitvoering van het aanstaande periodieke rapportagemoment voor bedrijven.

Naast individuele ondersteuning willen we ook meer een algemeen herkenbare informatievoorziening voor het bedrijfsleven. Daarvoor werken we mee aan het regionale nieuwe Duurzaam Ondernemerscentrum Achterhoek van SIKa.

Ook bedrijven kunnen als collectief stappen zetten, bijvoorbeeld op een bedrijventerrein. Zeker op de plekken waar netcongestie is, is het wellicht waardevol om te kijken naar samenwerking en uitwisseling van energie. Daarvoor moeten we wel eerst inzicht krijgen in energiegegevens. Dit gaan we in een pilot onderzoeken onder de ontwikkelagenda.

4.4. Speerpunt Maatschappelijke organisaties en verenigingen

Waar staan we?

Sinds 2017 ondersteunen we maatschappelijke organisaties en verenigingen in het verduurzamen van hun accommodaties. Naast maatschappelijk rendement levert dit ook positieve resultaten op in de bewustmaking rondom verduurzaming. Tevens zien we dat sinds de prijsstijgingen van begin 2022 de interesse in gemeentelijke regelingen is toegenomen. Veel maatschappelijke organisaties lopen het risico dat zij de energierekening niet goed kunnen betalen. Wij richten ons op structurele oplossingen en zetten daarom in op het faciliteren van maatschappelijke instellingen en verenigingen met het investeren in bespaarmaatregelen door middel van leningen en subsidies.

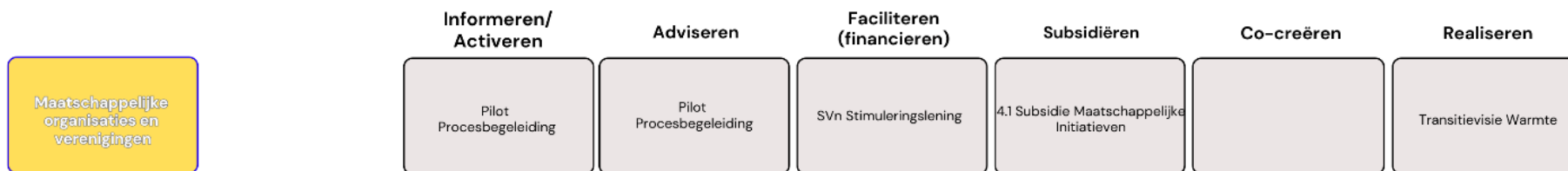
Wat is er nodig?

Recente geschiedenis heeft de kwetsbaarheid van deze brede doelgroep andermaal getoond. De corona-periode heeft geleid tot ledendaling en een daarmee gepaarde inkomstenderving. De stijgende (energie)prijzen zijn als extra klap aangekomen.

Vanuit de Berkellandse clubs en verenigingen komen signalen dat er wil is te verduurzamen. Voor de (vaak) vrijwilligers bestuurders van deze organisaties zijn een gebrek aan investeringscapaciteit en/of expertise een probleem. Het wegnemen van deze drempels kan deze diverse doelgroep in staat te stellen om aan de gemeentelijke doelstellingen bij te dragen. Dit betekent dat we eerst moeten leren wat werkt voor deze organisaties.

Wat gaan we daarvoor doen?

We gaan door met de bestaande financierings- en subsidiemogelijkheden die vanuit de gemeente worden geboden. Daarnaast moet de dienstverlening vanuit duurzaamheid gericht op deze partijen worden verbeterd. Dit betekent interne samenwerking met collega's die verantwoordelijk zijn voor beleid ten aanzien van cultuur en sport. De koers en prioritering van buurthuizen, sportverenigingen, en culturele instelling van deze collega's is leidend. Aanvullend moet er behalve subsidie en financiering ruimte zijn voor onafhankelijk advies en procesbegeleiding als onderdeel van de verduurzaming. Vanuit een reeds lopende pilot willen wij leren hoe de wensen van verschillende type organisaties verschillen, en op basis van deze lessen willen we de dienstverlening verscherpen. De inbreng van koepelorganisaties nemen we hier ook in mee.

4.5. Speerpunt Grootschalige Opwek & infrastructuur

Waar staan we?

Onder dit speerpunt vallen de grootschalige projecten voor energie-opwek en distributie. Dit zijn de grote zonne- en windparken, opslagtechnologie, en het netwerk van de netbeheerders Liander en Tennet.

Initiatieven voor windenergie staan 'on hold', tot wij het RODE-beleid hebben herijkt. Voor zonneparken hebben wij een maximum op landbouwgrond ingesteld van 140 hectare. Dit maximum gaan wij onder het huidige beleid niet halen, omdat de raad bij de vaststelling van de RES Achterhoek 1.0 heeft besloten alleen nog de 12 al bekende zonneparken te faciliteren. Van deze 12 zijn er 4 in bedrijf, 2 in aanbouw, 4 in ontwikkeling voor bouw, en 2 in de eindfase van de vergunningsprocedure. Meer toelichting is te vinden in de factsheet over de zonneparken.

Liander heeft de beide onderstations in Borculo (2022) en Eibergen (2023) uitgebreid. Borculo voedt ook het duurzaamste nieuwe schakelstation (2020) van Nederland op de Laarberg. In 2022 en 2023 zijn ook grote delen van het middenspanningsnet in ons buitengebied versterkt. Door marktontwikkelingen en Rijksbeleid merken wij ook een toenemende interesse bij derden voor de ontwikkeling van grootschalige elektriciteitsopslag in onze gemeente.

Kleine windmolens (tot 25 meter hoogte) en zonnepanelen voor eigen gebruik zijn onder de huidige voorwaarden nog wel toegestaan. Afhankelijk van de specifieke locatie is meestal nog wel een vergunning nodig. Zon op eigen dak is vaak vergunningsvrij, maar ook dit is locatie-afhankelijk.

Wat is er nodig?

Om de Nederlandse grootschalige zon- en windopgave voor 2030 gebouwd te hebben is landelijke afgesproken dat de benodigde vergunningen voor 1 januari 2025 verleend moeten zijn. Dit gaan wij voor onze zonneparken halen. Voor de Berkellandse 0,071 TWh RES-opgave voor windenergie is deze deadline zeer krap. Ook omdat we rekening houden met de nog te ontwikkeling landelijke milieunormen en de provinciale planMER voor windenergie. Deze worden waarschijnlijk in het begin van Q4 2023 bekend.

Met de RES Achterhoek 1.0 hebben we afgesproken als regio 1,35 TWh opwek te realiseren. Een deel hiervan zullen we nog onderling moeten verdelen via RES Achterhoek 2.0. Dit proces loopt nu.

Wat gaan we daarvoor doen?

Bij de zonneparken die nog gebouwd moeten worden gaan wij de initiatiefnemers via toezicht faciliteren bij de bouw en financiële participatie. In de herijking van RODE werken we ook uit hoe we lokaal eigendom willen faciliteren.

Alle nieuwe ontwikkelingen willen we laten bijdragen aan een toekomstbestendig energie-netwerk. We gaan in overleg met Liander over de voorwaarden die wij daaraan willen stellen, onder andere voor nieuwe opslagtechnologie en energiehubs/-gemeenschappen.

4.6. Speerpunt samenwerking Achterhoek

Waar staan we?

Als Achterhoek werken we al sinds 2009 samen in de energietransitie. Alle Achterhoekse raden hebben dit afgelopen voorjaar ook herbevestigd met de vaststelling van het nieuwe Akkoord van Groenlo. De regionale samenwerking tussen ondernemers, onderwijs en overheid krijgt ook vorm via 8RHK ambassadeurs. Vanuit zes thematafels werken we aan de ambities van de Achterhoek Visie 2030, de energietransitie is hier een belangrijk onderdeel van.

De coöperatie Achterhoekse groene energiemaatschappij (Agem) is in 2013 opgericht door de Achterhoekse gemeenten. En heeft sindsdien een grote groei doorgemaakt. Lokale energiecoöperaties zijn mede-eigenaar geworden en Agem levert energie aan particuliere klanten. Om verdere groei mogelijk te maken heeft Agem een organisatietransitie doorgevoerd. Als gemeenten focussen we ons binnen de 'Agem-familie' met name op het Energieloket Achterhoek. Ook zijn de gemeenten eigenaar van onze eigen energievoorziening met Agem Gemeentelijke Energie BV.

Wat is er nodig?

De omvang van de opgave kunnen wij als Berkelland niet alleen aan. We zullen moeten opschalen. Met het nieuwe akkoord van Groenlo hebben we een gezamenlijke regionale visie. Uitvoeringscapaciteit kunnen we efficiënt regionaal organiseren. De regionale samenwerking willen we ook de professionele structuur geven dit past bij het belang en de omvang van de regionale ambitie. We houden daarbij wel oog voor de wens om zelf regie te houden in onze gemeente.

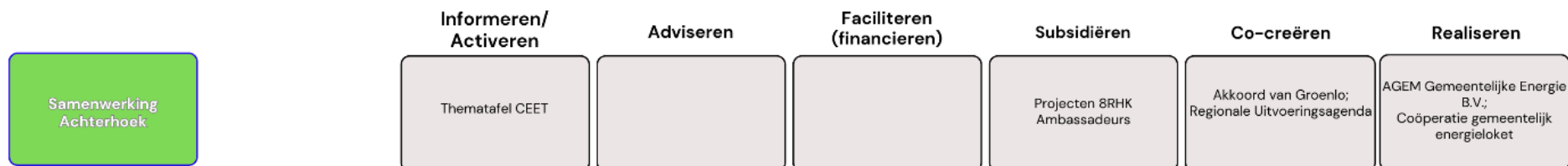
Via 8RHK ambassadeurs en thematafels staan we als Achterhoek samen sterk. Zo kunnen we onze regionale belangen kenbaar maken bij de rijksoverheid, de provincie en in de Euregio. Dit is soms hard werken. We blijven ons inzetten voor samenwerking, kennisuitwisseling en cofinanciering voor onze projecten en pakken hier waar nodig ook een trekkende rol.

Agem is inmiddels een zelfstandige 'scale-up, ze is de 'start-up' fase voorbij. Maar de groei kan soms nog wel ondersteuning van ons vragen. Die kunnen wij bieden, maar daar stellen we wel wat tegenover. Namelijk, uitstekende dienstverlening voor onze inwoners en organisaties, werken aan lokaal eigendom, lokale werkgelegenheid en eigen energie voor de Achterhoek.

Wat gaan we daarvoor doen?

Als een van de grotere (inwoner, oppervlakte, energieverbruik) gemeenten van de Achterhoek kennen wij onze verantwoordelijkheid. Met de Achterhoek samen willen we vooraan meedoen in de Energietransitie. Dit betekent dat wij ook onze bestuurlijke en ambtelijke capaciteit hiervoor inzetten. Wij willen richting geven aan de samenwerking.

Het akkoord van Groenlo wordt verder uitgewerkt. De uitgangspunten van ons EUP dragen wij ook aan in de regionaal uitvoeringsagenda. En deze zijn ook inzet voor onze actieve betrokkenheid in de thematafels, met name Circulaire Economie & Energietransitie, Wonen & Vastgoed en Smart werken & Innovatie. De Agem en het Energieloket Achterhoek ondersteunen wij met ons netwerk, expertise en middelen.

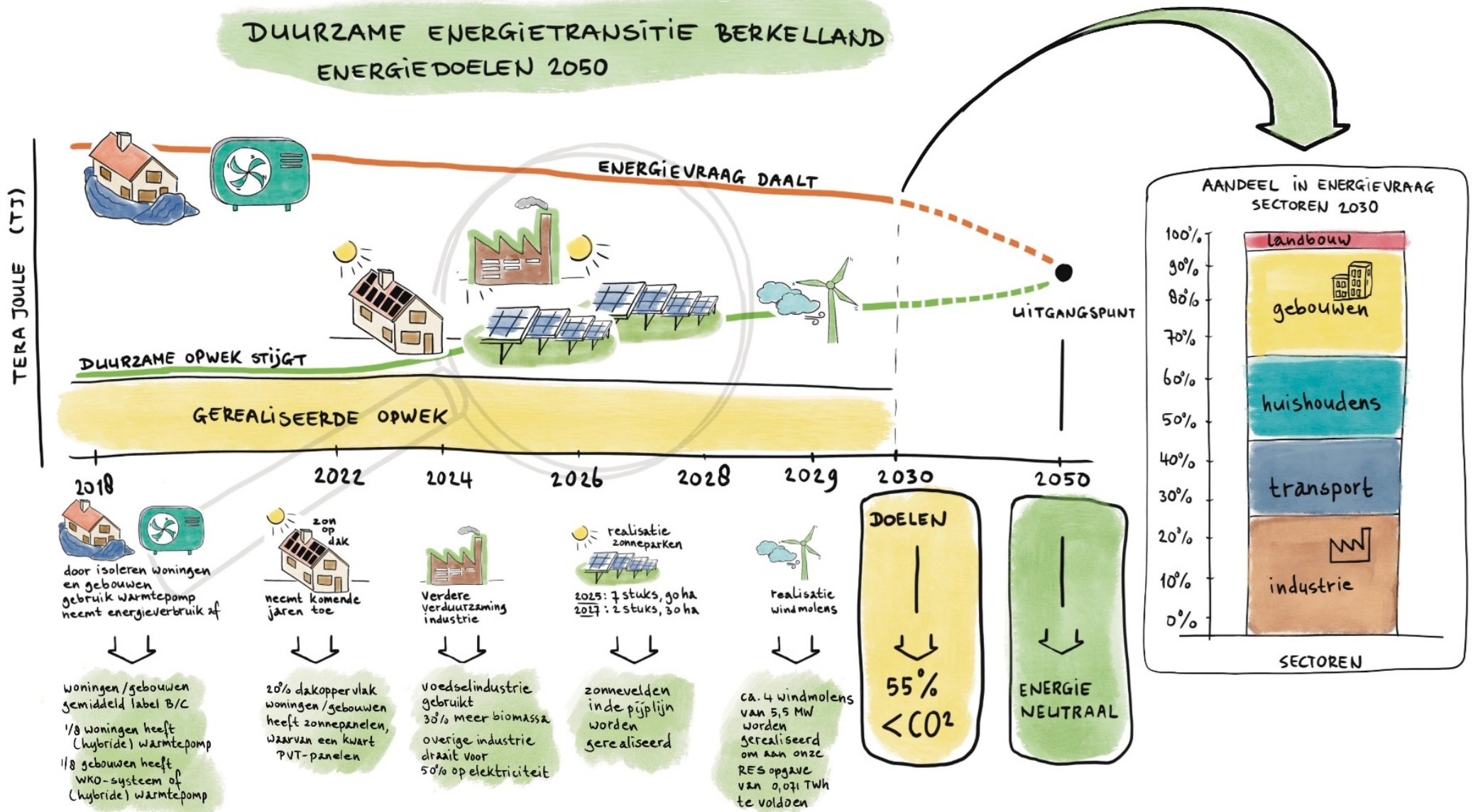

5. Bijlage: overzicht factsheets

[p.m. overzicht van factsheets]

6. Bijlage: Scenario, Praatplaat Feiten en Cijfers DET

Toelichting van de praatplaat Feiten en Cijfers DET

Deze praatplaat is bedoeld om inzicht te geven in wat een energieneutraal Berkelland 2050 betekent. Deze is opgezet in samenwerking met het dialoogplatform energietransitie van Berkelland, de gemeente Berkelland en adviesbureau Over Morgen. De voorkant van de praatplaat geeft een visuele samenvatting. Deze aanvullende pagina's geven een meer gedetailleerde uitleg met extra cijfers bij drie onderdelen van de praatplaat:

- De richting energieneutraal Berkelland 2050¹; dit is het vergezicht waar we naar toe werken.
- Het tussendoel 55% CO₂ reductie in 2030². Dit is het doel over 8 jaar waar we nu concrete stappen moeten zetten. Daarom werken we deze periode uit in meer detail dan de periode na 2030.
- De concrete stappen die op de verschillende onderdelen van de energietransitie nodig zijn om het doel van 2030 te halen

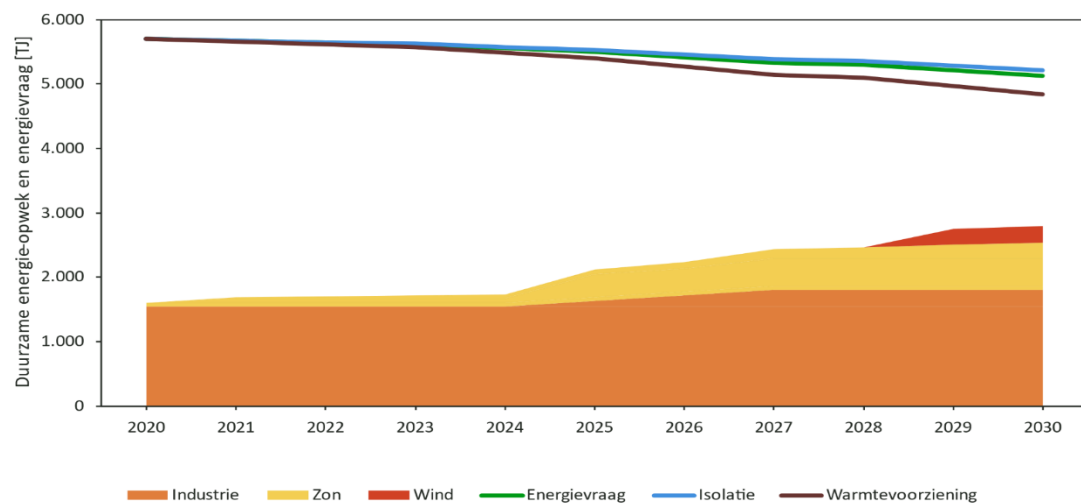
De cijfers achter de praatplaat en het bepalen van doelen voor beleid hebben we gebaseerd op het Energie Transitie Model ([ETM](#)). Dit is een door Quintel ontwikkeld open source model wat inzicht geeft in het energiesysteem gebaseerd op cijfers uit de Regionale Klimaatmonitor ([link](#)). In de voetnoot hebben we een link geplaatst die leidt tot onze scenario's in het ETM. Daarin zijn vele grafieken en tabellen te lezen met uitgangspunten en informatie per onderdeel. Ook kan de gebruiker zelf aan de knoppen draaien.

Totale energievraag en duurzame energie opwekking

Tabel 1, Figuur 1 en Tabel 2 laten de ontwikkeling van energievraag en -aanbod van 2020 tot en met 2030 zien.

Tabel 1: De energievraag in de gemeente Berkelland 2020-2030. Deze is uitgesplitst in energiebesparing door isolatie en gebruik van efficiëntere warmtevoorziening

	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
<i>Besparing door Isolatie[TJ]</i>	0	24	48	72	120	168	241	313	337	409	481
<i>Besparing door efficiëntere warmtevoorziening [TJ]</i>	0	18	37	55	92	129	184	239	257	312	367
<i>Energievraag [TJ]</i>	5.693	5.665	5.636	5.608	5.551	5.494	5.409	5.323	5.295	5.209	5.124

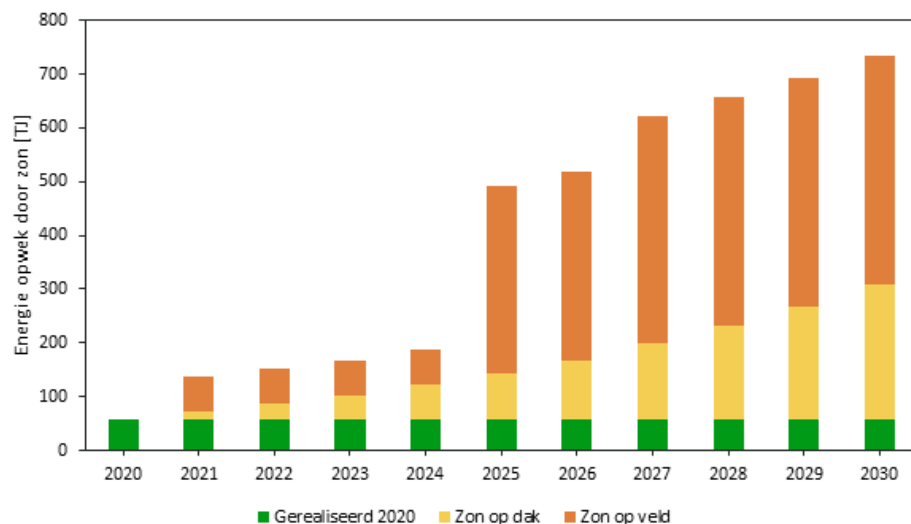
Figuur 1: Een figuur met de duurzame energie opwek onder -uitgesplitst duurzame opwek in industrie, zon en wind- en de energievraag boven -uitgesplitst in besparing door isolatie en alternatieve warmtevoorziening-.

Tabel 2: De duurzame energie opwek in de gemeente Berkelland 2020-2030. Deze is uitgesplitst in duurzame opwek in industrie, zon op dak, zonnevelden en windturbines.

	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Zon op dak [TJ]	52	67	82	97	117	137	162	192	227	262	303
Zonnevelden [TJ]	6	70	70	70	70	356	356	431	431	431	431
Windturbines [TJ]	0	0	0	0	0	0	0	0	0	249	249
Verduurzaming industrie [TJ]	1.548	1.548	1.548	1.548	1.548	1.635	1.721	1.808	1.808	1.808	1.808

De energievraag neemt totaal met ongeveer 10% af naar 5.124 TJ in 2030. Als je alleen kijkt naar de afname als gevolg van isolatie en een efficiëntere warmtevoorziening, is er zelfs sprake van een sterkere energie-afname. Echter, door toenemend energieverbruik door bijvoorbeeld toenemende koelingsvraag, wordt een deel van de energieafname teniet gedaan.

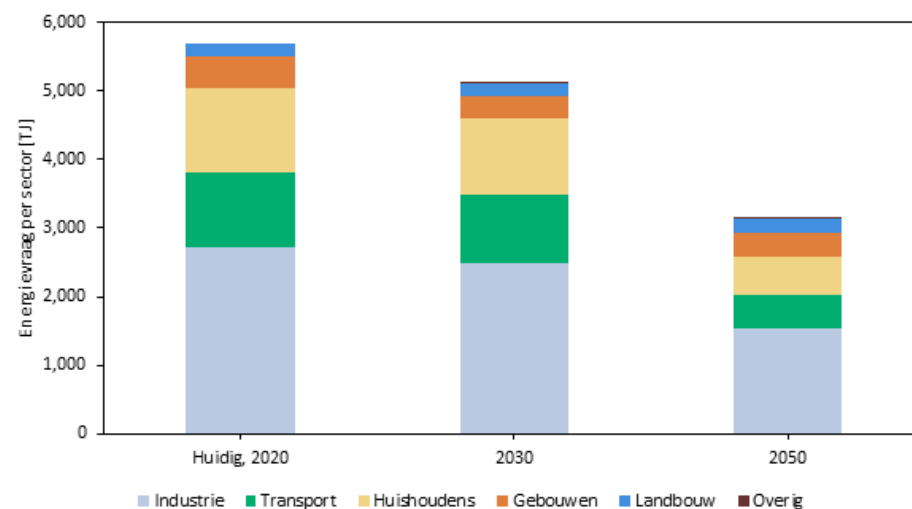
Tegelijkertijd stijgt de opwek van zonne-energie tot en met 2030 sterk, zowel dankzij zonnepanelen op dak als door zonnevelden. Dit is te zien in Figuur 2:

Figuur 2: De energie opwek door zonne-energie in de jaren 202 tot en met 2030. In de categorie gerealiseerd 2020 is alle gerealiseerde opwek door zonnen energie opgenomen.

Energievraag per sector

De ontwikkeling van de energievraag per sector in 2020, 2030 en 2050 zijn in Tabel 3 en Figuur 3 weergegeven. In Tabel 4 is de energiebesparing van 2030 en 2050 ten opzichte van 2020 te vinden.

Figuur 3: De verdeling van energievraag over de sectoren industrie, transport, huishoudens, gebouwen, landbouw en overig in de gemeente Berckelland in 2020, 2030 en 2050.

Tabel 3: De verdeling van energievraag over de sectoren industrie, transport, huishoudens, gebouwen, landbouw en overig in de gemeente Berkelland in 2020, 2030 en 2050.

	Huidig, 2020	2030	2050
Industrie [TJ]	2.720	2.490	1.539
Transport [TJ]	1.090	991	493
Huishoudens[TJ]	1.220	1.110	547
Gebouwen [TJ]	480	340	352
Landbouw [TJ]	186	186	204
Overig [TJ]	0	7	2
TOTAAL [TJ]	5.696	5.124	3.137

Tabel 4: De energiebesparing in 2030 en 2050 ten opzichte van 2020, zowel van het totaal als per sector. Daarnaast is in de rechter kolom het aandeel energiebesparing per sector in 2050 ten opzichte van 2020 weergegeven.

	Energiebesparing t/m 2030	Energiebesparing t/m 2050	Aandeel totale besparing t/m 2050
Industrie [TJ]	230	1.181	46%
Transport [TJ]	99	597	23%
Huishoudens[TJ]	110	673	26%
Gebouwen [TJ]	140	128	5%
Landbouw [TJ]	0	-18	-1%
TOTAAL [TJ]	572	2.559	100%

Opgaven voor 2030

Om het tussendoel in 2030 te realiseren, zijn er stappen nodig die we moeten zetten. Samen met een groep bewoners, die drie avonden samen zijn gekomen als 'Cijferclub', hebben we voorstelbare uitwerkrichtingen gemaakt op basis waarvan we nu kunnen kijken naar de 'hoe-vraag'. Met de volgende stappen wordt het doel 2030 gehaald:

Gebouwde omgeving

De transitie in de gebouwde omgeving richt zich vooral op energiebesparing en nieuwe verwarmingstechnieken. Isolatie heeft de meeste invloed op de energiebesparing. En vanwege de verspreide bebouwing en beperkt beschikbare grootschalige warmtebronnen ligt het voor de hand dat Berkelland grotendeels met (hybride) warmtepompen wordt verwarmd.

Isoleren

1 labelstap betekent dat bijna 10% van de totale warmtevraag wordt bespaard. Dit komt neer op 82 TJ voor woningen. In de utiliteitsbouw moet bijna 300 TJ worden bespaard.

Grootschalige duurzame elektriciteit

Elektriciteit wordt een belangrijke bron voor duurzame energie in 2030 en 2050. Het uitgangspunt is dat de daken zoveel mogelijk benut worden. Vanuit de politiek wordt hier de hoogste prioriteit aan gegeven. Daarnaast heeft de gemeente vergunningen verleend aan 120 hectare zonnevelden en is het besluit van de gemeenteraad in de RES regio Achterhoek om 0,071 TWh windenergie te ontwikkelen in 2030. Hieronder staat een toelichting met meerdere eenheden.

Zon op dak

We zetten in opdat 20% van het potentiële geschikte dakoppervlak voor zonnepanelen wordt benut. Dit komt neer op 0,376 km², waarvan de helft een PVT paneel is. Dat is 14% van het totale dakoppervlak. In 2020 werd 2% van het dakoppervlak benut³. Met

(Hybride) warmtepompen

1/8 van de woningen komt neer op ca. 2.500 woningen die op een (hybride) warmtepomp worden aangesloten. Daarnaast zijn er 390 utiliteitsgebouwen die op een WKO systeem of (hybride) warmtepomp zijn overgestapt. Op dit moment zijn er 487 woningen en 16 gebouwen aangesloten op een alternatief warmtesysteem.

deze hoeveelheid zon op dak wordt 303 TJ opgewekt in 2030. Dat is gelijk aan 0,084 TWh.

Deze doelen voor zon op dak zijn erg ambitieus. We weten dat er in de praktijk diverse belemmeringen zijn waardoor realisatie niet altijd lukt. Denk aan verzekeraarbaarheid, draagconstructies van gebouwen, capaciteit netaansluiting, juridische constructie verzamelgebouwen, etc. Vanuit het landelijke coalitieakkoord wordt gewerkt aan een aantal oplossingen om deze ontwikkeling te versnellen. Daarnaast is het vanuit de gemeente prioriteit om hier te versnellen.

Zonnevelden

Zon in de pijplijn betekent dat alle zonnevelden die zijn vergund worden gerealiseerd. Dit betekent dat er 120 ha extra wordt neergelegd tot 2030. Hiermee wordt 361 TJ elektriciteit opgewekt.

Wind

Om het doel van 55% CO₂ reductie in 2030 te halen zijn windmolens, wanneer bovenstaande wordt toegepast en gehaald, niet nodig. Toch hebben we wel rekening gehouden met vier windmolens van 5,5 MW om twee belangrijke redenen: 1) de balancering op het net is beter wanneer er een goede mix is tussen opwek van zon en wind, een betere balans betekent een robuuster en meer betaalbaar net en 2) windmolens zijn wel nodig om de doelen in 2050 en het regionale RES-doel in 2030 te halen. Daarom zien we wind als noodzakelijk om toe te passen en geeft het ons bovendien wat ruimte als een van de richtingen tegenvalt.

Industrie

In 2030 draait 50% van de industrie op elektriciteit. Dat betekent dat 415 TJ geëlektrificeerd is. Daarnaast betekent 20% extra biomassa dat 260 TJ in 2030 extra in de voedselindustrie op biomassa in plaats van gas wordt verwarmd.

Transport

Het energieverbruik van mobiliteit in Berkelland is relatief klein in vergelijking met andere gemeenten. Dat komt door het landelijke karakter en het ontbreken van snelwegen. In de regionale Klimaatmonitor worden enkel de vervoersbewegingen binnen de gemeentegrens meegerekend. De verplaatsingen door

Berkellanders op snelwegen elders komen in het energieverbruik van omliggende gemeenten.

De transitie betekent in deze sector vooral de overgang naar elektrisch rijden met als bron een accu voor o.a. auto's en waterstof voor zwaarder transport. Het valt niet binnen de invloedssfeer van de gemeente om deze transitie te beïnvloeden. Wel is de transitie binnen de mobiliteit erg belangrijk om de doelstellingen te halen.

Omreken tabel

In de energietransitie worden verschillende eenheden gebruikt, die hetzelfde kunnen betekenen. Iedereen heeft een andere standaard en voorkeur welke eenheid gebruikelijk is of het fijnst werkt. Om makkelijk om te rekenen kan een omreken tabel van meerwaarde zijn. Deze is te vinden in Tabel 5

Tabel 5: Omrekenen van veelvoorkomende eenheden TJ (naar PJ, MWh en kWh) en MWh (PJ, TJ en kWh).

1 TJ staat gelijk aan:	1 MWh staat gelijk aan:
0,001 PJ	0,0000036 PJ
278 MWh	0,0036 TJ
277.778 kWh	1.000 kWh

7. Bijlage: De 28 nieuwe en verbrede taken voor gemeenten uit het advies van ROB.

Overkoepelend	1.1	1.2			
	Monitoren en herijken RES	Vergoeden planschade			
Gebouwde omgeving	2.1	2.2	2.3	2.4	
	Opstellen wijkuitvoeringsplan	Uitvoeren wijkuitvoeringsplan, begeleiden bewoners	Samenwerken met corporaties en VvE's	Vergunningverlenen, handhaven, toezicht	
Gebouwde omgeving	2.5	2.6	2.7	2.8	2.9
	Verzorgen gemeentebrede communicatie (energieloket)	Verduurzamen eigen vastgoed	Verduurzamen maatschappelijk vastgoed	Verduurzamen overige utiliteitsbouw	Monitoren en herijken transitievisie warmte
Mobiliteit	3.1	3.2	3.3	3.4	3.5
	Onderzoeken energiebehoefte laadinfra	Aansluiten bij regionale aanbesteding laadinfra	Opstellen regionaal programma emissieloos	Vormgeven zero-emissiezones*	Handhaven zero-emissiezones*
Mobiliteit	3.6	3.7	3.8	3.9	3.10
	Extra aanpassen stedelijke infrastructuur	Stimuleren deelconcepten	Verduurzamen eigen mobiliteit	Klimaatneutraal inkopen Grond- Weg- Waterwerken	Handhaven CO ₂ -norm mobiliteit
Industrie	4.1				
	Handhaven CO ₂ -besparingsplicht				
Landbouw	5.1	5.2	5.3	5.4	
	Aansluiten bij progr. veenweidegebied	Ondersteunen landbouwbedrijven	Vergroten areaal natuur (ook op eigen grond)	Aanpakken voedselverspilling	
Elektriciteit	6.1	6.2			
	Stimuleren zonneweides	Stimuleren windparken			
Ondersteunende processen	7.1	7.2	7.3	7.4	7.5
	HR	Faciliteir en ICT	Juridische zaken	Financiën en control	Implementatiekosten

8. Bijlage: Instrumentenmatrix

		Informereren/ Activeren	Adviseren	Faciliteren (financier)	Subsidiëren	Co-creëren	Realiseren
Innovatie en Ontwikkelagenda		Integrale Wijkaanpak Neele Noordost	Ondersteuning hubs en gemeenschappen	Toekomstbestendig wonen Lening VVE's	Pilot energiehub; pilot biogascluster	Dialogplatform Energietransitie; Vergunningen accu- initiatieven	Energieopwekking in Lokaal Eigendom
Wonen	Woningeigenaar	Energieloket Achterhoek	Energiecoaches	Toekomstbestendig wonen Lening	Berkelland Bespaart		Transitievise Warmte
	Aanpak Energiearmoede	Bespaarmaatje	Bespaarmaatje		Subsidie Smalle Beurs; Witgoedregeling		
	Vereniging van Eigenaren	Energieloket Achterhoek					
Bedrijven		Duurzaam Ondernemerscentrum Achterhoek; Omgevingsdienst Achterhoek	Energie-scan, Zonnige bedrijvendaken	SVn Stimuleringslening		Toekomstbestendig bedrijventerrein Borculo	Transitievise Warmte
Maatschappelijke organisaties en verenigingen		Pilot Procesbegeleiding	Pilot Procesbegeleiding	SVn Stimuleringslening	Subsidie Maatschappelijke Initiatieven		Transitievise Warmte
Grootschalige opwek & infrastructuur		Toezicht Zonneparken				RES Achterhoek	Herijking RODE
Samenwerking Achterhoek		Thematafel CEET			Projecten 8RHK Ambassadeurs	Akkoord van Groenlo; Regionale Uitvoeringsagenda	AGEM Gemeentelijke Energie B.V.; Coöperatie gemeentelijk energieloket

1.1	Gespikkeld bezit oud corporatiewoningen	2
1.2	Dialogplatform Energietransitie	3
2.1	PVA Energieloket Achterhoek 2020-2022	4
2.2	Heerlijk Thuis in Huis	5
2.3	Toekomstbestendig Wonen Lening	6
2.4	Berkelland Bespaart	7
2.5	Integrale Wijkaanpak Neede Noordoost	8
2.6	Aanpak Energiearmoede	9
3.1	Zonnige Bedrijven Achterhoek	10
3.2	DOE-scans/MKB energiecheck Achterhoek	11
3.3	Stimuleringslening bedrijven en instellingen	12
3.4	Toekomstbestendig bedrijventerrein Borculo	13
4.1	Subsidie Maatschappelijke Initiatieven	14
5.1	Zonneparken	15
6.1	Regionale Samenwerking	16

1.1 Gespikkeld bezit oud corporatiewoningen

Informereren | 2022

Doel: Particuliere woningeigenaren in de Vogelbuurt in Eibergen activeren om in samenwerking met ProWonen de woningen te gaan verduurzamen.

Aanpak: In opdracht van de gemeente Berkelland organiseerde het Energieloket Achterhoek op 29 juni een inloopmiddag in de Vogelbuurt Eibergen. Deze inloopmiddag richtte zich op eigenaar-bewoners die in hetzelfde type huis wonen als omliggende huurwoningen die door Prowonen zullen worden verduurzaamd. Daaropvolgend konden de eigenaar-bewoners een medewerker van het Energieloket uitnodigen voor een bezoek aan huis waar de huidige staat van de woning kan worden opgenomen.

Vervolg: Waar kansen liggen zullen acties worden ondernomen in samenwerking met Energieloket en woningcorporatie Prowonen.

Inhoudelijke resultaten: 15 adressen zijn aangeschreven. Hiervan zijn er 8 gekomen tijdens de infomiddag, daarna hebben er 4 keukentafelgesprekken op gevolgd.

Twee van de huishoudens hebben uiteindelijk ook de interesse geregistreerd bij Prowonen. Helaas is geen enkel huishouden overgegaan tot de aanbieding die Prowonen middels aannemer van Wijnen eind december 2022 heeft gedaan. De reden die wordt gegeven is het kostenplaatje (indicatie van € 30.000,- per woning) voor de vervanging van het dak.

Naast de energiebesparende maatregelen is door Prowonen ook aangeboden om bij de koopwoningen kosteloos de schoorsteen te verwijderen. Hier hebben alle woningeigenaren op 1 na aan meegedaan.

Bijdrage klimaatdoelstellingen 2030/2050 of akkoord van Groenlo: Gebrek aan behaalde resultaten betekent dat er geen concrete bijdrage aan doelstellingen is behaald. Wel is er aan de bewustwording van maatregelen ter verduurzaming gewerkt.

Leerpunten: Het mee laten liften van huiseigenaren bij verduurzaming door woningcorporaties is complex. Een reden hiervoor is dat de woningeigenaar zelf weinig keuze heeft. Dit wordt onderschreven vanuit de sociaal wetenschappelijke literatuur die stelt dat timing van belang is bij het verbouwen of verbeteren van het huis. Prowonen bevestigt dat soortgelijke projecten elders ook relatief weinig succesvol zijn. De uitzondering is meestal wanneer mensen net een woning binnen een wijk hebben gekocht. Het Energieloket stelt verder dat in Doetinchem (Overstegen) een soortgelijk project loopt. Hierbij is het Energieloket meer nadrukkelijker faciliterend (en niet slechts informerend) met als suggestie dat nadrukkelijker begeleiding volgens hun leidt tot het zetten van succesvolle stappen.

1.2 Dialoogplatform Energietransitie

Co-creëren | 2020-2023 |

Doel: Het faciliteren van ideeën uitwisseling over energietransitie. De DET is een extra participatie instrument waarin belangengroepen en vertegenwoordigers van de gemeente onder begeleiding van een onafhankelijke procesbegeleider met elkaar kunnen adviezen kunnen afstemmen.

Aanpak: Begin 2022 is de DET gelanceerd met als doel maatschappelijke afstemming en draagvlak bij te dragen via twee sporen:

- **Verkenning/dashboard-spoor:** gezamenlijk waardevrij verwerven van kennis en inzichten (feiten & cijfers over de energietransitie);
- **RODE-spoor:** waarde gedreven proces waarin de ruimtelijke waarden worden verkend.

Opdracht DET: Belangengroepen in de gemeente Berkelland hebben nadrukkelijk de wens uitgesproken om meer betrokken te worden bij de energietransitie. De gemeente faciliteert op maandelijkse basis bijeenkomsten van een dialoogplatform gevormd door de vertegenwoordigers vanuit de verschillende gebieden en bloedgroepen. Iedere avond staat in het teken van één of meerdere nader te bepalen thema's binnen het kader energietransitie.

Bijdrage klimaatdoelstellingen 2030/2050 of akkoord van Groenlo: De praatplaat geproduceerd door de cijferclub onder begeleiding van bureau OVERmorgen is een centraal instrument in de visie van de gemeente richting Energieneutraal 2050, en is een bouwsteen voor de Regionale Uitvoeringsagenda voor de Achterhoek.

Korte beschrijving bijeenkomsten:

22-03-2022: Begeleid door Royal HaskoningDHV. 25 bezoekers. Vorm: Noaber-café. Onderwerpen: verkenning proces en rol DET, herijking RODE-beleid; en feiten, cijfers en de energiemix.

11-04-2022: Begeleid door Royal HaskoningDHV. Bezoekers onbekend. Vorm: expert presentaties. Onderwerpen: energiebesparing- en transitie bedrijven, rolverdeling warmtetransitie, staat van huidige energie-infrastructuur.

02-06-2022: Begeleid door OVERmorgen in Haarlo. 30 bezoekers. Vorm: plenaire dialoog. Onderwerpen: lange termijn visie DET en reactie op uitgangspunten RODE.

09-06-2022: Cijferclub bijeenkomst begeleid door OVERmorgen.

15-09-2022: Begeleid door OVERmorgen, Paula Wiegers. 17 bezoekers. Vorm: Plenair debat rond korte presentaties en deelsessies. Onderwerpen: Cijferclub, maatschappelijke tender structurele samenwerking DET (hoe te participeren)

29-10-2022: Bezoek windmolenpark. 16 bezoekers.

10-11-2022: Begeleid door OVERmorgen. 21 bezoekers. Vorm: Plenair debat rond presentaties. Onderwerpen: Cijferclub, organisatievorm DET.

18-01-2023: Nieuwjaarsborrel. 11 bezoekers.

14-03-2023: Begeleid door ambtenaren gemeente. 14 bezoekers. Vorm: Plenair debat. Onderwerpen: resultaten enquête DET, routekaart verzelfstandiging DET.

Leerpunten: Simultaan proces van discussie over vorm en functie van DET leidt tot vermindering van maatschappelijke interesse in DET als instituut en vertraging van besluitvaardigheid. Meer proactieve rol van gemeente in het sturen en bekaderen van onderwerpen kan bijdragen aan het functioneren van de DET. Daarnaast zou een communicatie verplichting over thema's en uitkomsten voor de gemeente de DET kunnen helpen. Dit moet niet ten koste gaan van zelfstandigheid. Duidelijkheid over de rol van de DET (advies aan college) moet worden uitgedragen zowel aan de voorkant als de achterkant van DET bijeenkomsten.

Vervolg: Dialoogplatform Energietransitie seizoen 2023-2024

2.1 PVA Energieloket Achterhoek 2020-2022

Informereren & Adviseren | 2020-2022

Doel: Vanaf 2016 is naar aanleiding van het Energieakkoord 2013 iedere gemeente verplicht een Energieloket te hebben. Een Energieloket is aanspreekpunt voor vragen over energiebesparing en (kleinschalige) energieopwekking in de gebouwde omgeving. Middels het Plan Energieloket Achterhoek 20-22 geeft het toenmalige AGEM daaraan binnen dit tijdvak invulling.

Aanpak: Het Energieloket streeft ernaar alle doelgroepen in de gebouwde omgeving zo goed mogelijk te informeren over, en te stimuleren tot het nemen van maatregelen. Deze informerende acties die reactief bedienen vallen onder het basispakket. Daar waar nodig kan het Energieloket zelf producten en diensten bieden. Zoals ook de afgelopen jaren een breed aanbod aan campagnes en dienstverlening voor de particuliere woningeigenaar is ontwikkeld. Deze meer adviserende taken zijn onderdeel van het pluspakket.

Basispakket: de algemene activiteiten die standaard onderdeel uitmaken van de dienstverlening voor participerende gemeenten. Dit betreft de website, nieuwsbrief, klantenservice, algemene communicatie en een aantal standaard diensten zoals energicoaches en het telefonisch consult. Daarbij hoort ook het onderhouden van het netwerk en doorontwikkeling van de dienstverlening.

Pluspakket: Het pluspakket is een keuzemenu waar de gemeenten activiteiten uit kunnen selecteren om af te nemen bovenop het basispakket. In Berkelland is er voor gekozen om naast de afsluiting van SVn-leningen, het uitvoeren van een wijkaanpak met mogelijke een collectieve inkoopactie te borgen bij het Energieloket via het pluspakket.

Inhoudelijke resultaten: Het Energieloket Achterhoek heeft de informerende rol goed uitgevoerd.

Loketfunctie	2021	2022
Aantal telefoontjes	8425	13204
Unieke bezoekers pagina's	50098	50757
Paginaweergaven pagina's	175135	492646
Energiecoaches actief	4	3
Uitgevoerde gesprekken	9	35
Telefonisch consulten	17	15
Bezoek aan huis	17	56
Energielabel service	1	-
Woonverbeterplan	14	22

Adviseren: Er is een duidelijke groei van aanvragen zichtbaar vanaf medio 2022. Zie voor meer informatie de sheet van de Toekomstbestendig Wonen lening.

Loketfunctie	2021	2022
Aanvragen TBW	98	188
Andere Subsidies en Leningen	63	89

Wijkaanpak: Via informatie campagnes, warmtefoto's en collectieve inkoop zijn verschillende wijken benaderd. Dit was vooral in 2021 met wisselend succes. Dit kan deels verklaard worden door corona. Uiteindelijk zijn in 2022 via de Achterhoekse isolatieactie nog 18 huizen geholpen met het voltrekken van duurzaamheidsmaatregelen.

Bijdrage klimaatdoelstellingen 2030/2050 of akkoord van Groenlo: Een gemeentelijk energieloket is een verplichting vanuit het Klimaatakkoord. Het (unieke) lokale karakter van ons Energieloket is niet vanzelfsprekend. Wij kunnen proactief sturen op zowel ontwikkelende opgaves als reageren op wensen vanuit de maatschappij. Dit stelt ons in staat onze dienstverlening continue te verbeteren. Het Energieloket is een fundamentele bouwsteen binnen ons klimaatbeleid. Er zijn hier echter geen concrete nummers aan vast te hangen.

Leerpunten:

- De afstand tot burgers is groot. Portaal maakt een verschil wat betreft transparante dienstverlening. Er wordt onderzocht of medewerkers van het Energieloket met regelmaat fysiek aanwezig kunnen zijn in de gemeente.
- De wijkgerichte aanpak wordt (deels) omgevormd naar een contingenten aanpak. Deze gaat om het proactief benaderen van eigenaren van woningen die een soortgelijke typologie hebben.
- Afstemming van uitvoering verschillende regelingen moet beter in kaart worden gebracht.

Vervolg: Continuering DAEB is via collegebesluit goedgekeurd tot 2030. Er ligt tevens een plan van aanpak 2024-2026.

2.2 Heerlijk Thuis in Huis

Informeren & Adviseren | 2022-2023

Doel: aanjagen bewustwording onder inwoners(50+) over langer zelfstandig, veilig, comfortabel én duurzaam thuis wonen en waar nodig en mogelijk, de realisatie van verbeteringen en voorzieningen op dit gebied.

Aanpak:

- Woongelukgesprekken
Inwoners ontvangen een vrijwillige wooncoach thuis voor een gesprek van ca. 1,5-2 uur over de thema's veiligheid, comfort, zelfredzaamheid en energiebesparing. Na het gesprek ontvangen inwoners een persoonlijk adviesrapport. In dit rapport staan tips, de oplossingen die zijn besproken en doorverwijzingen naar diensten binnen de gemeente met contactpersoon en telefoonnummer. Na 4 weken worden inwoners nog eens gebeld door de wooncoach voor een evaluatie en nazorggesprek en om te vragen of ze actie hebben ondernomen.
- Mailings naar inwoners, ca. tweemaandelijks
Brieven om inwoners uit te nodigen voor een woongelukgesprek. Voor elke mailing zijn een aantal wijken/gebieden geselecteerd. Om zo ook te stimuleren dat burens onderling met elkaar het gesprek aangaan over deze thema's. En om aan te kunnen sluiten bij eventuele andere relevante ontwikkelingen in een wijk.
- Communicatie gemeentebreed
Via inhoudelijk katern in Berkelbericht (tweemaandelijks) en sociale media kanalen.
- Informatiebijeenkomsten
Aansluiten bij bestaande informatiebijeenkomsten van de doelgroep om daar de thema's toe te lichten en mensen door te verwijzen naar het woongelukgesprek voor verdere verdieping.

Inhoudelijke resultaten (van 1^e mailing op 16 september 2022 tot nu):

- Website Thuisloket.nl ingericht als regionaal digitaal informatiepunt voor de 3 deelnemende gemeenten (Berkelland, Aalten, Oude IJsselstreek).
- Diverse communicatiemiddelen ontwikkeld.
- 4515 adressen aangeschreven in Berkelland, verdeeld over de kernen en het buitengebied.
- 225 woongelukgesprekken gevoerd in Berkelland-conversie van 5%.
- 8 wooncoaches geworven en getraind voor Berkelland.
- Extra scholing voor aantal wooncoaches door Agem Energieloket op het gebied van energiebesparing.
- Inwoners geven aan het woongelukgesprek en het adviesrapport te waarderen.
- De volgende informatie volgt nog in het dashboard na 23/10: informatie over hoe vaak duurzaam wonen naar voren is gekomen als behoefte/prioriteit in de woongelukgesprekken, de bereidheid van inwoners om actie te ondernemen en of inwoners adviezen op het gebied van duurzaamheid hebben opgevolgd.

Bijdrage klimaatdoelstellingen 2030/2050:

Het Heerlijk Thuis in Huis project draagt bij aan de doelstelling om voor 2030 ca. 1,5 miljoen woningequivalenten verduurzaamd te hebben. En de doelstelling om als gemeente woningeigenaren hierbij te helpen middels advies, subsidies en leningen.

Leerpunten van het onderdeel Energiebesparing:

- In Berkelland is gekozen voor de doelgroep 50+. De verwachting was dat we de jongere ouderen vooral met het thema energiebesparing zouden kunnen aantrekken. In de praktijk worden de woongelukgesprekken echter toch vaak door de oudere doelgroep aangevraagd (70+, leeftijdsverdeling volgt in het dashboard). Jongere ouderen geven aan dat ze nog niet bezig zijn met langer thuis wonen en zich niet aangesproken voelen door de brief.
- Veel inwoners geven tijdens de woongelukgesprekken aan dat ze te oud zijn om hun huis nog te verduurzamen. Dat ze deze investering niet meer terugverdienen. Als reactie daarop zijn wooncoaches extra voorgelicht over argumenten die ze in dergelijke gesprekken kunnen gebruiken. Maar het blijft een aandachtspunt.
- Het aanvragen van advies, subsidies en leningen blijkt nog niet zo duidelijk en makkelijk te zijn, vooral voor inwoners die niet digitaal vaardig zijn. Wooncoaches noemen de telefonische klantenservice van het Energieloket als goede hulplijn. Maar dan nog zijn er inwoners die wel willen maar die zelf niet verder komen en daardoor afhaken.

Vervolg: Het Heerlijk Thuis in Huis project loopt van 2022 t/m 2024 met subsidie vanuit de Regio. Intern wordt er gekeken naar het blijvend aanbieden van (woongeluk)gesprekken voor ouderen in Berkelland.

2.3 Toekomstbestendig Wonen Lening

Faciliteren | 2020-2023

Doel: De Toekomstbestendig wonen (TBW) lening faciliteert huiseigenaren bij het verduurzamen en moderniseren van hun koopwoning in de gemeente Berkelland.

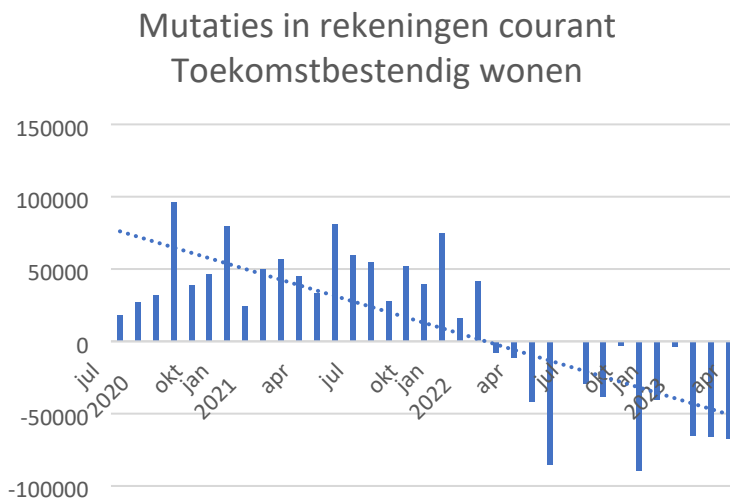
Aanpak: De TBW lening is sinds 2020 het instrument waarmee de gemeente Berkelland huishoudens faciliteert met investeringen in hun koopwoning. De gemeente stelt hiervoor geld beschikbaar uit algemene middelen. De lening wordt aangeboden tegen een aantrekkelijk rente (1,6 – 1,8%) voor vijf type aanpassingen:

- Duurzaamheid;
- Langer zelfstandig wonen;
- Gezonde en veilige leefomgeving;
- Opknappen van gedateerde woningen;
- Klimaatadaptatie.

Procedure: Een aanvraag van de TBW lening is tweedelig. Eerst beoordeelt het Energieloket Achterhoek een aanvraag op basis van offertes en projectbegroting. Daarna moet de inwoner de aanvraag indienen bij het SVn. Zij toetsen de kredietwaardigheid van de aanvrager.

Kwaliteit dienstverlening: Het proces wordt als complex ervaren. Zeker voor laag digitaal geletterden. Dit verklaard mogelijk uitval. In totaal zijn 77 aanvragen door het SVn beëindigd. 25 van deze aanvragen zijn daarna via een tweede aanvraag toegekend (15% uiteindelijke uitval).

Maatregelen: Het Energieloket wil graag concrete maatregelenlijsten i.v.m. onduidelijkheid door verschillen tussen gemeentes. De provincie verplicht de financiering van laadpalen via TBW lening.

Financiële resultaten: Er zijn 322 aanvragen voor TBW leningen goedgekeurd voor een totaal bedrag van € 2,2 mln. De algemene cijfers zijn als volgt:

Initieel budget	€ 3.164.721,68
Ontvangen aflossingen	€ 254.234,09
Ontvangen rente	€ 29.454,42
Verstrekke leningen	€ -2.231.352,02
Betaalde vergoeding SVn	€ -11.794,15
Resterend budget	€ 1.205.264,02
Reserveringen	€ 155.937,00
Bestedingsruimte	€ 1.049.327,02

Verdeling middelen: Voor 88% van de aanvragen is de meerderheid van het geleende bedrag bestemd voor duurzaamheidsinvesteringen. 9% wordt geleend voor het opknappen van gedateerde woningen.

Behalve de bestedingsruimte voor TBW staat er bij SVn krediet als resultaat van terugbetalingen van leningen die opgegaan zijn in TBW. Dit krediet bedraagt € 3,2 mln. verder staat er voor € 3,3 mln. uit waardoor er maandelijks € 50.000 binnen komt aan terugbetalingen. Sinds de uitbraak van de oorlog in Oekraïne is er een trend wijziging en daalt het totaal beschikbare bedrag voor leningen.

Bijdrage klimaatdoelstellingen 2030/2050 of akkoord van Groenlo: De lening draagt bij tot de klimaatdoelstellingen. Het is alleen niet mogelijk om deze bijdrage te kwantificeren. Wel kan worden gesteld dat de lening binnen het kader wonen maatschappelijk rendement heeft daar het bijdraagt aan de modernisering van de Berkellandse woningvoorraad.

Leerpunten: Bij voortzetting van de lening moet rekening worden gehouden met maatschappelijke ontwikkelingen. Zo moet er een verordening komen die de lening ook beschikbaar stelt voor vereniging van eigenaren. De maatregelenlijst moet periodisch worden bijgesteld, en de voortgang van de lobby vanuit de provincie om de lening voor inwoners zonder leenruimte (Maatwerklening) moet worden in de gaten gehouden.

Vervolg: De Toekomstbestendig wonen lening zal worden aangepast conform voorschriften provincie Gelderland. Later dit jaar zullen VVE's ook mee kunnen doen.

2.4 Berkelland Bespaart

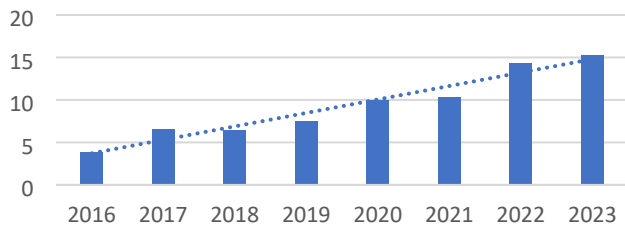
Subsidiëren | 2020-2023

Doel: Het stimuleren van huiseigenaren de koopwoning te verduurzamen.

Aanpak: Berkelland Bespaart stimuleert de verduurzaming van koopwoningen in Berkelland. De regeling is een voortzetting van de gemeentelijke subsidieregeling die bestaat sinds 2009 (voor 2020 als Achterhoek Bespaart). De subsidie bedraagt 1/3 van het investeringsbedrag met een maximum van € 500,-. Wanneer de subsidie voor meer dan 6 woningen gezamenlijk wordt aangevraagd, komt de aanvrager in aanmerking voor de extra burenbonus van € 250,-.

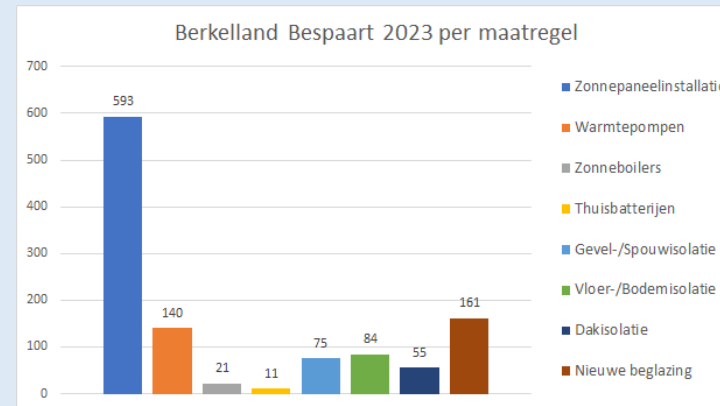
Vanaf 2023 is de regeling verbreed en worden er ook technologieën die bijdragen aan het aardgasvrij maken van de woning (bv. zonnepanelen en thuisbatterijen) gesubsidieerd. Ook zijn beperkingen zoals bijvoorbeeld het bouwjaar van de woning losgelaten. De doelstelling is 500 woningen per jaar te verduurzamen.

Multiplicator
duurzaamheidsinvesteringen

Vervolg: Berkelland Bespaart 2023-2026 zal vanaf de start van 2024 door het Energieloket Achterhoek worden uitgevoerd.

Resultaten: De gemeenteraad heeft vanaf 2023 € 800.000,- beschikbaar gesteld. Dit bedrag dekt de gehele 4-jaar durende coalitie periode. Met de verruimde regeling is een stijging in aanvragen te zien, deze is met name door het subsidiabel maken van zonnepanelen. In huidig tempo zal het subsidieplafond voor het einde van de regeling bereikt worden.

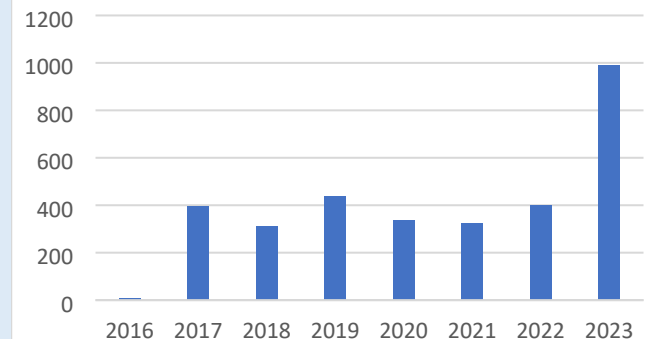

Er is ook een stijging waarneembaar in het stimulerend effect (multiplicator). Op dit moment wordt voor elke euro subsidie er door de inwoners gemiddeld bijna 12 euro bij gelegd. Met Berkelland Bespaart gesubsidieerde investeringen zijn gemiddeld € 5.500 per woning. Deze investeringen dragen ook bij aan werk voor isolatie- en bouwbedrijven in de regio.

Bijdrage klimaatdoelstellingen 2030/2050 of akkoord van Groenlo: De subsidie draagt bij aan de klimaatdoelstellingen door energiebesparing en duurzame opwek. Het precieze effect is slecht te bepalen doordat data met betrekking tot energieverbruik en opwek slechts 2 jaar na dato inzichtelijk is.

Kwaliteit serviceverlening: Het Team Klantcontact van de gemeente Berkelland handelt de subsidie aanvragen adequaat af. De regeling die in 2023 is ingegaan heeft geleid tot een toename aan aanvragen (van 30 naar meer dan 120 per maand). Daarnaast komt uit terugkoppeling van KCC ook voort dat er vragen bestaan over de werklust en specificering van de opdracht. Dit laatste komt voort uit de formulering van subsidiabele maatregelen.

Aantal aanvragen Berkelland Bespaart

Leerpunten:

- Werkinstructies met betrekking tot nieuwbouw moet duidelijk zijn
- Aanpassingen zijn nodig in de regeling om energie advies te dekken met subsidie
- Contant betalingen maken regeling kwetsbaar voor fraude
- Uit afstemming met KCC is bevonden dat de uitvoering van de regeling te complex en te tijdrovend is voor KCC

2.5 Integrale Wijkaanpak Neede Noordoost

Co-creëren | 2021-2030

Doel: Via een projectmatige wijkaanpak verduurzaming particuliere woningvoorraad als onderdeel van Neede Noordoost

Aanpak: De wijk Neede-Noordoost bestaat uit 462 woningen (40% sociale huur en 60% particulier eigendom). Prowonen draagt zorg voor het toekomstbestendig maken van de corporatie woningen, en de gemeente zal middels gerichte subsidies bijdragen aan de modernisering van de woningvoorraad in particulier eigendom. De uitvoering van subsidies en communicatie wordt uitgevoerd door het Energieloket Achterhoek. Er zijn voor huishoudens subsidies beschikbaar voor verschillende doelen met daar achter de totaal beschikbare middelen:

- Verbetering energieprestatie: € 1.424.608
- Langer zelfstandig wonen € 255.000
- Klimaatadaptatie € 275.000.
- Gezonde (asbest) en veilige leefomgeving € 375.000

Opdracht NNO: Project Neede Noord Oost is een deelplan van de door Berkelland samen met gemeentes Bronckhorst en Doetinchem bij het Volkshuisvestingsfonds aangevraagde Specifieke Uitkering (SpUk) herstructurering volkshuisvesting. Bij uitschrijving van de SpUk prioriteerde het Volkshuisvestingsfonds twee type gebieden: de 16 Stedelijke vernieuwingsgebieden en de 13 grens- en krimpregio's. De Achterhoek valt onder de laatste groep. Een aanvraag moet zich richten op wijken of buurten die kwetsbaar zijn. Dat wil zeggen dat een wijk op grond van landelijke data onder gemiddeld scoren op de indicator woonkenmerken en ten minste één van de volgende indicatoren: Veiligheid; Werk en inkomen, of; Opleiding en jeugd. Op basis van intern onderzoek is in Berkelland gekozen om binnen deze kaders Neede Noord Oost (westelijk deel van Ruwenhof-Meijersveld) in de integraliteit op te knappen.

Voortgang: vanuit de duurzaamheidsopgave is het doel slecht geïsoleerde woningen te verbeteren. De regeling is gericht op huizen met een energielabel van C of slechter. 90% van de woningen in de wijk komt hiermee in aanmerking voor de regeling.

Voor toetsing is een koplopergroep opgezet. Deze bestaat uit inwoners die vooruit gaan in de verduurzaming. Met deze door het Energieloket geworven huishoudens vinden regelmatig contactmomenten plaats.

Op 22 april is een wijkmiddag georganiseerd gericht op particuliere woningeigenaren. In OBS de Marke ontvingen we 130 bezoekers.

Gedurende de maand juni is het Energieloket aangesloten tijdens het inloopspreekuur van de gebiedscontactpersoon. Het doel hiervan was woningeigenaren gericht te informeren ver de subsidie mogelijkheden.

Maatregel	Aanvragen	Reserveringen	Toekenningen	Geïnvesteed *	Gereserveerd**	Totaal budget	Resterend budget
Klimaatadaptatie	2	0	2	€ 3.700,00	€ 2.350,00	€ 275.000,00	€ 272.650,00
Verduurzaming	7	1	6	€ 123.261,44	€ 27.978,61	€ 1.424.608,00	€ 1.396.629,39
Levensloop bestendig	0	0	0	€ -	€ -	€ 255.000,00	€ 255.000,00
Onderhoud	3	1	2	€ 32.000,00	€ 15.000,00	€ 375.000,00	€ 360.000,00
Totaal	12	2	10				

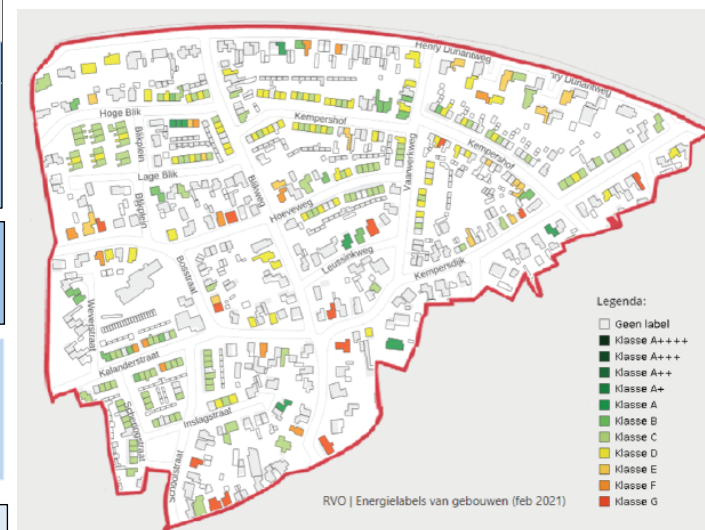
* omvat het totale bedrag inclusief de bewonersbijdrage;

** omvat alleen de volkshuisvestelijke en gemeentelijke bijdrage

Bijdrage klimaatdoelstellingen 2030/2050 of akkoord van Groenlo: Bijdrage op het gebied van energiebesparing en duurzame energieopwekking. De hoeveelheid is niet makkelijk in kaart te brengen.

Leerpunten: Hoewel de individuele aanpak voordelen biedt aan individuele huishoudens heeft deze wel gevolgen voor het momentum. In de toekomst moet worden onderzocht of opgaves (warmteoplossing en energiebesparing) en voorwaarden (financiering en subsidie) beter gebundeld kunnen worden. Slimmere afstemming kan leiden tot een

Vervolg: Project Neede Noord Oost loopt tot 2030.

2.6 Aanpak Energiearmoede

Informereren, Adviseren, Subsidiëren | 2022-2023

Doel: De projecten onder de noemer aanpak energiearmoede dienen ter ondersteuning van inwoners die te kampen hebben met relatieve hoge energiekosten in verhouding tot hun inkomen.

Opdracht Energiearmoede: Vanaf 2022 heeft het Rijk € 1.2 mln beschikbaar gesteld vanuit het Nationaal Isolatie Programma (NIP) om huishoudens in een kwetsbare positie te ondersteunen bij het verlagen van de energierekening. Gemeenten bepalen zelf hoe deze te besteden. Het merendeel van de Achterhoekse gemeentes heeft gekozen voor een gezamenlijke aanpak. Daarnaast is de intentie uitgesproken om op lange termijn deze extra hulp aan kwetsbare doelgroepen structureel te borgen.

Voortzetting opdracht: Initieel was de looptijd subsidie Rijk tot 1 mei 2023. Deze is verplaatst naar 31 december 2025. Ook is een derde tranche uitgekeerd. Praktisch vergen deze gelden geen aanpassingen in de huidige koers van de gemeente.

Dividend Twence: In een in november 2022 aangenomen raadsnotie is voorgesteld de hoger uitgevallen dividend gelden van Twence aan te wenden om inwoners in acute nood door energiekosten te helpen.

Subsidie Energiearmoede: De gemeente is in voorbereiding van een subsidieregeling voor woningeigenaren zonder veel investeringscapaciteit. De regeling is gericht op huishoudens onder modaal, streven is deze open te stellen per september 2023. Er zijn naar schatting 100 subsidies te verstrekken.

Aanpak: Energiearmoede is geen éénduidig concept. Er bestaan meerdere overlappende definities die andere doelgroepen beschrijven. Deze verschillende doelgroepen hebben baat bij uiteenlopende regelingen. Om passend te reageren op de behoeften van deze verschillende overlappende doelgroepen bieden wij verschillende regelingen aan:

- **Energietoeslag:** Fijnder keert aan huishoudens met een inkomen lager dan 130% van het sociaal minimum namens de gemeente energietoeslag uit.
- **Bespaarhulp aan Huis:** Het Energieloket Achterhoek zet in de regio 34 bespaarcoaches in om via drie gefaseerde gesprekken inwoners met een inkomen van minder dan 130% van het sociaal minimum te assisteren bij het verlagen van de energierekening. Ook kunnen ze via een voucher van € 250,- kleine aanpassingen doen in het huis.
- **Witgoedregeling:** Als onderdeel van een succesvol doorlopen traject Bespaarhulp aan Huis komen huishoudens in aanmerking voor de vervanging van het witgoedapparaat dat het meest energie verbruikt met een efficiënter model.

Bijdrage klimaatdoelstellingen 2030/2050 of akkoord van Groenlo: Deze zijn op het gebied van energiebesparing. De effecten zijn echter marginaal en moeilijk te onderscheiden van andere activiteiten.

Resultaten:

- **Energietoeslag:** Fijnder heeft 1717 positieve beschikkingen toegekend à €1.300,-. Per 15 juni was er € 2.206.900,- betaald (€ 25.200,- moet nog worden voldaan). Er lopen nog 12 aanvragen.
- **Bespaarhulp aan Huis (365 in totaal):** 143 aanvragen zijn door bespaarcoaches afgerond. Er lopen op dit moment nog 5 processen. Ook staan er 210 aanvragen voor Bespaarhulp in de wachtrij. Dit succes is een gevolg van extra communicatie via Fijnder richting huishoudens die Energietoeslag ontvingen. De financiering van deze wordt gedekt uit de Specifieke Uitkering. Er is nog ruimte voor dekking vanuit Dividend Twence (zie kader beneden).
- **Witgoedregeling:** Er zijn 62 vouchers toegekend, daarvan zijn er 34 ingewisseld en gedeclareerd door de leveranciers. Via de collega's van Voormekaar (**Hulp Bij Geldzaken**) is 1 aanvraag ingediend; deze is nog niet verzilverd.

Leerpunten: Bij het aanmelden van huishoudens werkt het direct aanschrijven het best (bv. Fijnder). Een groot deel van de doelgroep voor Bespaarhulp woont in een huurwoning, aangezien Prowonen ook aan het verduurzamen is, is goede afstemming belangrijk. Bij huisbezoeken komen ook andere onderwerpen ter sprake. Een bespaarcoach heeft een beperkte scope. Coördinatie met sociale teams zijn van belang. Denk hier bij aan Hulp bij Geld Zaken (Team Voormekaar) of mogelijk in de toekomst een fixbrigade.

Vervolg: Structurele borging aanpak Energiearmoede en Subsidie smalle beurs.

3.1 Zonnige Bedrijven Achterhoek

Adviseren | 2017-2022

Doel: Verduurzamen van Achterhoekse bedrijven, waarbij ondernemers met een eigen bedrijfsdak advies krijgen om dit dak in te zetten voor het produceren van zonne-energie

Aanpak: Het project 'Zonnige Bedrijven in de Achterhoek' (ZBA) is uitgesplitst in 3 deelprojecten:

- ZBA (2017-2019): pilotproject om inzicht te krijgen in een efficiënte methodiek om bedrijven te enthousiasmeren voor een zonnedak.
- ZBA2 (2020) en ZBA3 (2021-2022): een methodiek die operationeel is toegepast, uitgebreid en verbeterd om steeds meer bedrijven aan te zetten tot de plaatsing van zonnepanelen op hun bedrijfsdak.

De werving van bedrijven om kennis te maken met ZBA is divers; anschrijven, bellen, sociale media, persberichten, bijeenkomsten, filmpjes, website, flyers, etc.

Leerpunten:

1. Doelgroep: scope verruimd van industriële bedrijven (daken >1.000m²) naar kleine bedrijfsdaken gedreven door netcongestieproblematiek
2. Werving: deze is niet veel verandert, maar wel heel divers met de mogelijkheid van maatwerk per gemeente.
3. Intake: Op basis van bedrijven slechts de gegevens uit de jaarnota van hun energieleverancier kunnen bedrijven een quickscan laten opstellen door Agem.
4. Advisering: centraal in de advisering staan de quickscan en het adviesgesprek. Deze kunnen eenvoudiger.

Opdracht ZBA:

De pilot had als opdracht inzicht krijgen in een efficiënte methodiek om bedrijven te enthousiasmeren voor zonnedak. Dit heeft geleid tot een handleiding (proces en tools) voor succesvolle werving en advisering van eigenaren met (grote bedrijfsdaken).

In ZBA2 is deze methodiek operationeel toegepast, uitgebreid en verbeterd om steeds meer bedrijven aan te zetten tot de plaatsing van zonnepanelen op hun bedrijfsdaken.

ZBA3 bestond uit de volgende opdracht:

1. Bieden van continue zonnedakadvies aan bedrijven die zich melden (quickscan en telefonische toelichting)
2. Bedrijven die vanuit ZBA 1 en 2 en 1e periode ZBA3 nog potentie hebben om SDE aan te vragen actief benaderen, een quickscan maken en de mogelijkheden bespreken
3. Nieuwe grote bedrijven werven voor een SDE-aanvraag in het najaar van 2021
4. Bedrijven met een SDE-beschikking benaderen: helpen om binnen de beschikking toch te realiseren
5. Nieuwe bedrijven, vooral agrariërs, benaderen voor een vereenvoudigde businesscase (quickscan) op basis van saldering (dus via kleinverbruik aansluiting)

NB. In Berkelland heeft ZBA3 beperkt effect gehad, omdat eerder dan andere gemeenten last hadden van netcongestie.

Inhoudelijke resultaten: In totaal hebben 485 bedrijven deelgenomen, waarvan 63 in de gemeente Berkelland.

Status (perspectief bedrijf)	Aantal alle gemeente	% alle gemeente	BKL	% BKL
Aangemeld	51	11%	9	14%
Vragenlijst ontvangen	94	19%	14	22%
Vragenlijst retour gezonden	4	1%	0	0%
Quickscan ontvangen	9	2%	1	2%
Quickscan besproken	133	27%	20	32%
Koppelen partner / SDE	28	6%	4	6%
Realiseren kvb (salderen)	133	9%	5	8%
Realiseren gvb (SDE)	46	13%	6	10%
Niet realiseren	58	12%	4	6%
Totaal	485	100%	63	100%

Financiële resultaten: Vanuit de verschillende gemeente zijn diverse opdrachten verstrekt voor uitvoering van ZBA3. Het totale beschikbare budget bedroeg € 205.500.

Gemeente	Budget	Budget %
Aalten	€ 30.000	15
Berkelland	€ 25.000	12
Bronckhorst	€ 30.000	15
Doetinchem	€ 34.000	17
Montferland	€ 26.000	13
Oost Gelre	€ 26.500	13
Oude IJsselstreek	€ 34.000	17
Totaal	€ 205.500	102

Bijdrage klimaatdoelstellingen 2030/2050 of akkoord van Groenlo:

Het doel van ZBA was adviseren van bedrijven om zonnepanelen te plaatsen op hun dak. De conversie laat zien dat wij door dit project meer zon op dak hebben gerealiseerd door dit project.

3.2 DOE-scans/MKB energiecheck Achterhoek

Adviseren | 2017-2022

Doel: Verduurzamen van Achterhoekse bedrijven, waarbij ondernemers worden aangespoord ten minste de maatregelen te treffen die in maximaal 5 jaar zijn terugverdiend op het gebied van energie besparen en duurzaam ondernemen.

Aanpak: Om voor de ondernemers de mogelijkheden in beeld te brengen voor het verbeteren van zijn energie-efficiëntie en te voldoen aan de wettelijke eisen zijn er gedetailleerde energiescans (DOE) uitgevoerd.

- Middelgrote verbruikers (50.000-200.000kWh per jaar)
- MKB energiechecks Achterhoek voor kleingebruikers (<50.000kWh)

Ondernemers krijgen met de resultaten van de DOE-scans een onderbouwing voor hun investeringsbeslissingen in handen, zodat ze concrete energie bespaarmaatregelen kunnen laten uitvoeren.

Uitvoering: In 2015-2016 is op bedrijvenpark Ruurlo gestart met een pilot om bedrijven te stimuleren om energie te besparen, duurzaam te ondernemen en stappen te zetten naar een duurzaam, innovatief, en zelfvoorzienend bedrijvenpark. Dit is in 2017 uitgebreid naar alle bedrijven en instellingen in de gemeente Berkelland.

De werving en voorlichting van bedrijven gebeurt via folders, banners, de gemeentelijke website, bewustwordingsacties, en informatieve bijeenkomsten.

Bijdrage klimaatdoelstellingen 2030/2050 of akkoord van Groenlo: Het doel van MKB energiecheck Achterhoek en de DOE-scans was om bedrijven te informeren, te adviseren, en aan te zetten om energiebesparende maatregelen te nemen. Hiermee hebben zij een bijdrage geleverd. Deze is helaas moeilijk te kwantificeren.

Resultaten bewustwording en informatie: Het directe resultaat van de bewustwordingsacties is moeilijk te meten, omdat deze continu herhaald moeten worden voor een blijvend effect. Er is op verschillende manieren contact gezocht met ondernemers om bewustwording te creëren en van informatie te voorzien:

- Factsheets met informatie over energiebesparing, ingewikkelde vragen en zetten hen aan tot besparingsactie, ongeacht of ze een scan laten uitvoeren. En periodieke blogs.
- Kennisbank
- Deuren dicht actie
- Verschillende campagnes
- Ook is er veel gedaan aan online communicatie via verschillende kanalen

Leerpunten/belangrijkste lessen tot nu toe :

- Werving: is effectief wanneer bedrijven worden benaderd door andere (ex)ondernemers.
- Communicatieactiviteiten moeten worden herhaald.
- Ondernemers die boven de 50.000 kWh per jaar gebruiken krijgen de DOE-scan gratis. In ruil moeten zij maatregelen met een vijf jaar terugverdientijd treffen.
- Ondernemers krijgen een persoonlijke toelichting van energieadviseurs. Dit opvolgingsgesprek wordt gebruikt om keuzes te maken.
- Adviseurs kunnen de ondernemer werk uit handen nemen na het vervolggesprek. De ondernemer bepaalt zelf zij support nodig heeft.
- De contacten met gemeenten verliepen voornamelijk via de duurzaamheidscoördinatoren. Waar mogelijk zijn bedrijfscontactfunctionarissen betrokken om hun netwerk actiever te informeren over de MKB-aanpak.

Inhoudelijke resultaten MKB energiecheck Achterhoek:

Tot eind december zijn er 236 MKB energiechecks Achterhoek uitgevoerd.

Resultaten DOE-scans:

Tot eind december 2022 zijn 450 DOE-scans uitgevoerd (inclusief de scans in 2017), waarvan 145 in Berkelland. Middelgrote gebruikers ervaren meer toegevoegde waarde van een scan omdat ze aansluiten bij de wettelijke verplichtingen en omdat de kwaliteit van het advies meer aansluit op de behoefte.

Verbruiken bedrijven (met energiescan):

Totale verbruik van de bedrijven waar een energiescan is uitgevoerd:

- Aardgas 6,7 mln m3 per jaar.
  - o Bedrijven zouden hierop 27% kunnen besparen door maatregelen te treffen (5 jaar terugverdientijd). Ongeveer de helft is gerealiseerd.
- Elektriciteitsverbruik 53,7 mln kWh per jaar
  - o Bedrijven zouden 18% kunnen besparen door maatregelen met een terugverdientijd van 5 jaar. Ongeveer 45% gerealiseerd.

Een deel gerealiseerd en een deel nog niet. Dit heeft te maken met de inpassing van maatregelen in investeringsplannen (verbouwen, onderhoud, vernieuwen) en doorlooptijd (zie schema in de evaluatie). Een deel van de realisatie is dus onderhanden werk.

Ook maatschappelijke organisaties konden gebruik maken van de Doe-scans, indien relevant. Hiervan hebben 6 organisaties gebruik gemaakt

Vervolg: De opgebouwde kennis en organisatie wordt voortgezet in het Duurzaam Ondernemerscentrum Achterhoek, en het project 'Meten is Weten'.

3.3 Stimuleringslening bedrijven en instellingen

Faciliteren | 2016-2023

Doel: De stimuleringslening duurzaamheid faciliteert bedrijven en instellingen bij het verduurzamen van hun gebouwen.

Aanpak: De stimuleringslening duurzaamheid is in 2016 in het leven geroepen om (agrarische) bedrijven en maatschappelijke organisaties te ondersteunen in duurzaamheidsinvesteringen. De gemeente stelt hiervoor geld beschikbaar uit algemene middelen. De lening wordt aangeboden tegen een aantrekkelijk rente (1,6 – 1,8%).

Procedure: Een aanvraag van de stimuleringslening duurzaamheid is tweedelig. Eerst beoordeelt het Energieloket Achterhoek een aanvraag op basis van offertes en projectbegroting. Daarna wordt deze doorgezet naar het SVn. Zij toetsen de kredietwaardigheid van de aanvrager.

Inhoudelijke resultaten: Sinds de instelling van de lening zijn er in totaal vier succesvolle aanvragen geweest voor een totaalbedrag van € 105.399,00. Twee van deze leningen zijn toegekend in het afgelopen jaar. De andere leningen dateren van voor 2020, en zijn volledig afgelost.

Bijdrage klimaatdoelstellingen 2030/2050 of akkoord van Groenlo: p.m.

Leerpunten:

- Bij toekomstige aanpak Platteland Aardgasvrij zal communicatie over mogelijkheden goedkope financiering beter moeten.

Vervolg: Voortzetting lening aanbod

3.4 Toekomstbestendig bedrijventerrein Borculo

Co-creëren | Doorlopend

Doel: Borculo het bedrijventerrein van de toekomst maken. Met een goed parkmanagement nieuwe innovatieve ontwikkelingen uitvoeren die ook bij de andere bedrijventerreinen in de gemeente Berkelland kunnen worden geïmplementeerd.

Aanpak: Door in samenwerking met de gemeente eerst een goed parkmanagement op te zetten, van bedrijventerrein Borculo het bedrijventerrein van de toekomst te maken.

Door bij het begin te beginnen op het bedrijventerrein Borculo (eerst de infrastructuur aanpassen) en daarna grotere projecten op te gaan pakken, om samen met de ondernemers op het bedrijventerrein te werken aan het bedrijventerrein van de toekomst

Opdracht: p.m.

Resultaten: p.m.

Bijeenkomsten met het park management

Infrastructuur aanpassen

Vervolg: p.m.

Bijdrage klimaatdoelstellingen 2030/2050 of akkoord van Groenlo: Hier kunnen innovatieve ideeën als pilot worden uitgevoerd en zo kan mogelijk dit bedrijventerrein of een ander bedrijventerrein in de gemeente Berkelland off-grid worden gemaakt.

Leerpunten: p.m.

3.5 EML controles ODA

Activeren | doorlopend

Doel: Bedrijven activeren om duurzaamheidsinvesteringen die zich binnen vijf jaar terug verdienen (de Erkende Maatregelen Lijst (EML)) door deze te laten controleren door de ODA

Aanpak:

Door middel van controles door de ODA in opdracht van de gemeente Berkelland bedrijven activeren om duurzaamheidsinvesteringen die zich binnen vijf jaar terug verdienen (de Erkende Maatregelen Lijst (EML)) door deze te laten controleren door de ODA.

Procedure:

Bedrijven zijn verplicht te voldoen aan de minimale eisen van de wet milieubeheer: het doorvoeren van de duurzaamheidsinvesteringen die zich binnen vijf jaar terug (maatregelen die op de EML staan).

Door hierop te controleren moeten bedrijven dus verantwoording afleggen.

Resultaten:

- Tot 2022 zijn er 199 EML controles uitgevoerd
- In 2023 zijn er 91 EML controles uitgevoerd
  - o Hiervan zijn er 35 afgerond
  - o En 56 niet afgerond.

Vervolg:

De controles zullen worden blijven uitgevoerd

Bijdrage klimaatdoelstellingen 2030/2050 of akkoord van Groenlo:

Bedrijven worden gecontroleerd op het uitvoeren van duurzaamheidsinvesteringen en zullen deze daarom ook moeten uitvoeren. Hiermee hebben zij een bijdrage geleverd aan de klimaatdoelstellingen. Deze is helaas moeilijk te kwantificeren.

4.1 Subsidie Maatschappelijke Initiatieven

Subsidiëren | 2020-2023

Doel: Deze subsidieregeling faciliteert maatschappelijke initiatieven bij het maken van hun duurzaamheidsinvesteringen.

Aanpak: De Subsidie verduurzaming maatschappelijke initiatieven bestaat sinds 2017. Vanaf 2020 zijn bedrijven uitgesloten van deze regeling. De regeling is voor organisaties die 33% van het energieverbruik verduurzamen of besparen. De subsidie is 50% van het geïnvesteerde bedrag met een maximum van € 10.000,-.

Kwaliteit serviceverlening: de contactpersoon duurzaamheid is verantwoordelijk voor het afhandelen van de aanvragen voor de subsidie maatschappelijke instellingen. Deze doorloopt samen met de aanvrager het proces, en stuurt waar nodig bij zodat de subsidie (mits binnen de voorwaarden) wordt toegekend.

Inhoudelijke resultaten: De stijgende energiekosten voor maatschappelijke initiatieven zorgen dat we meer interesse zien in de subsidie. Tegelijkertijd is de doelgroep zo divers dat buiten het momentum van de subsidie het moeilijk is algemene tendensen te zien.

Financiële resultaten:

Aanvrager	Voorschot	eindbedrag Subsidie
FC Eibergen	€ 10.000,00	€ 10.000,00
Lochuizen	€ 4.778,32	€ 4.778,32
SAVV Beltrum	€ 10.000,00	
t Spieker	€ 4.500,00	
DEO	€ 10.000,00	€ 10.000,00
VV. Reunie	€ 10.000,00	
Berkelland Energie	€ 10.000,00	€ 7.085,38
de ZONders	€ 10.000,00	€ 10.000,00
G.S.V. 63	€ 10.000,00	€ 10.000,00
Dorpshoes Gelster	€ 3.500,00	€ 3.500,00
Dorpshuis De Zonnekamp	€ 10.000,00	€ 10.000,00
FC Eibergen	€ 10.000,00	€ 10.000,00
Sportpark 't Rikkelder (FC Ruurlo)	€ 10.000,00	€ 10.000,00
	€ 112.778,32	€ 85.363,70

Bijdrage klimaatdoelstellingen 2030/2050 of akkoord van Groenlo: Een voorwaarde voor verlening van de subsidie is dat de maatschappelijke instellingen met de investeringen die worden gedaan 30% energiebesparing bereiken.

Leerpunten:

- Scherpere formulering doelgroep. Op dit moment zijn er randgevallen (zoals VVE's)
- Kleine sportverenigingen vallen buiten de boot door lage stookkosten.

Vervolg: Subsidie Maatschappelijke Initiatieven 2023

5.1 Zonneparken

Informereren | 2016-2023

Doel: Via de RES draagt de gemeente Berkelland bij aan de opgave voor zon op land. De vergunningen hiervoor dienen voor 1 januari 2025 zijn verleend, voor realisatie voor 2030.

Aanpak:

In 2018 is een ambtelijk team samengesteld om de initiatieven voor zonneparken te begeleiden in de vergunningsprocedure. In de planvorming keken we mee in het participatieproces van een initiatief. De lessen uit de eerste processen hebben we in 2019 vertaald naar aanvullende toetsingskaders voor het college. Bij vaststelling van de eerste evaluatie van RODE in 2020 heeft de raad een maximum van 140 hectare ingesteld voor zonneparken op cultuurgrond. De zonneparken Hekweg (bedrijventerrein) en 't Bellegoor (vuilstort) vallen niet onder dit maximum. Met vaststelling van de RES Achterhoek 1.0 (nov 2021) staan wij geen nieuwe zonneparken meer toe.

Opdracht:

Met vaststelling van het beleid Ruimtelijke ordening en Duurzame Energie (201x) waren de voorwaarden gecreëerd voor het faciliteren van zonneparken in Berkelland. We stellen eisen aan landschappelijke inpassing, procesparticipatie en financiële participatie.

Bijdrage klimaatdoelstellingen 2030/2050 of akkoord van Groenlo:

De 12 zonneparken is onze bijdrage voor grootschalige zon-op-land voor de RES. Zij leveren een verwachte opbrengst van bijna 120 miljoen kWh (= 0,120 TWh). 4 zonneparken zijn inmiddels in bedrijf, 2 worden op dit moment gebouwd (sep 2023).

Leerpunten:

- Zonneparken zijn een recente ontwikkeling. Voor ons en ontwikkelaars is het soms zoeken naar de juiste uitwerking. Het blijft van belang om na verlening van de vergunning goed toe te zien op de bouwfase. En op de hoogte te blijven van de voortgang van de financiële participatie.
- Het maximum in hectares op cultuurgrond is 'ingeaald' door het maximeren van de zonneparken tot de 12 bekende initiatieven. Deze tellen op tot 139,4 hectare waarvan 128,3 hectare cultuurgrond; 9,5 ha vuilstort; en 1,6 ha bedrijfsterrin.

Resultaten zonneparken:

Status van oktober 2023

Zonnepark	Hectares (bruto plangebied)	Opbrengst (mln kWh/jr)	Plaats	Status
Eimersweg	13,3	12,8	Eibergen	In bedrijf
Dievelman	17	11	Borculo	In bedrijf
Ruilverkavelingsweg	18	14	Neede	Bouwfase
Boksveenweg	9,4	10,2	Eibergen	In bedrijf
t Bellegoor	9,5 (vuilstort)	8,9	Eibergen	Vergunning onherroepelijk
Hoondermaatsweg	11,4	11	Neede	Bouwfase
Munsterjansdijk	12	11,4	Neede	In bedrijf
Geesteren	9	10	Geesteren	In bedrijf
Batendijk	8,6	8	Borculo	In bedrijf
Hekweg	1,6 (bedrijfsterrin)	1,5	Borculo	In bedrijf
Twijggraven	11,6	10	Geesteren	Ingediend
Hupsel	18	11	Eibergen	Vergunning, niet onherr
Totaal	139,4	119,8		

Vervolg:

We ronden nog de vergunningsprocedures af voor Twijggraven en Hupsel. Er komen geen nieuwe zonneparken meer bij. We houden vinger aan de pols tijdens de realisatie van de zonneparken. Zonne-energie toevoegen kan met zon op dak (of parkeerplaats) en/of voor eigen gebruik.

6.1 Regionale Samenwerking

Informereren, Adviseren, Co-creëren | 2020-2023

Doel: p.m.

Aanpak: p.m.

AvG

RUA (incl opsomming huidige werkgroepen)

RES

CEET

Opdracht: p.m.

Bijdrage klimaatdoelstellingen 2030/2050 of akkoord van Groenlo:

Leerpunten:

-
-

Vervolg: p.m.

Persbericht

3 oktober 2023

Nieuw energie uitvoeringsprogramma Berkelland naar gemeenteraad

Berkelland versterkt het stimuleringspakket voor de energietransitie. De bestaande ondersteuning voor inwoners, maatschappelijke organisaties en bedrijven zetten we voort en breiden we uit om de benodigde stappen richting een klimaatneutraal Nederland te zetten. Dat is het voorstel van het college aan de gemeenteraad. Met het nieuwe energie uitvoeringsprogramma dragen we bij aan de doelstelling om de uitstoot van CO2 in 2030 met 55% te verminderen. En werken we aan een energieneutrale Achterhoek uiterlijk in 2050.

Wethouder Gerjan Teselink: “De energietransitie is van ons allemaal. Iedere stap die een inwoner, vereniging of bedrijf daarin zet helpt om de klimaatopgave te halen. We zien dat we veel inwoners met onze regelingen helpen bij het verduurzamen van hun woning. Dat helpt hen ook in de portemonnee. We blijven ons inzetten om het voor inwoners en organisaties zo eenvoudig mogelijk te maken om gebruik te maken van de diverse regelingen.”

De bestaande ondersteuning blijft

Het Energieloket Achterhoek, de subsidie Berkelland bespaart en de duurzaamheidsleningen voor inwoners en organisaties blijven vertrouwde onderdelen in het energie uitvoeringsprogramma. En ook de regelingen tegen energiearmoede zetten we stevig voort.

De grote uitdaging vraagt ook om nieuwe aanpakken

De energietransitie geeft ons ook nieuwe uitdagingen. Onze ondersteuning blijven we uitbreiden om deze ook aan te gaan. In het energie uitvoeringsprogramma komt nadrukkelijk ruimte om nieuwe aanpakken uit te proberen. Bijvoorbeeld om nieuwe doelgroepen te bereiken of om innovaties te faciliteren. Ook gaan we werken aan oplossingen om goed om te gaan met de schaarse ruimte in het energienetwerk.

Het nieuwe energie uitvoeringsprogramma leest u op www.gemeenteberkelland.nl

Informatie over Berkelland Energieneutraal en subsidies voor particulieren, verenigingen en maatschappelijke organisaties is te vinden op de website van de gemeente <https://www.gemeenteberkelland.nl/berkelland-energieneutraal/>.

Noot voor de redactie:

Nadere informatie bij: Communicatie gemeente Berkelland, T: 0545-250 587.